

ZBORNÍK

z 11. ročníka Medzinárodnej prehliadky knižničných podujatí pre deti

Téma prehliadky:

"Ak neodošleš túto správu ďalej, zje ťa modrý slon"

Podujatia o hoaxoch, dezinformáciách na internete a kritickom myslení.

Veková kategória: Žiaci II. stupňa ZŠ

Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove

u. fond
na podporu
umenia

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia ako Hlavný partner projektu.

OBSAH

- 1. podujatie - Hrozby internetu, Alžbeta Bosnyák Bahúlová**
Krajská knižnica Ľ. Štúra Zvolen.....strana 3

- 2. podujatie Verte – neverte, Lukáš Koscelník**
Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove.....strana 18

- 3. podujatie - Môžete mi veriť?, Ivana Pavligová a Lucia Koropečká**
Podtatranská knižnica v Poprade.....strana 43

- 4. podujatie - Tvory mesta, Terézia Kyseľová**
Staromestská knižnica v Bratislave.....strana 52

- 5. podujatie - Falošné správy, Martina Beňovičová**
Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne.....strana 54

- 6. podujatie - O bludoch, Žofia Lehelová**
Staromestská knižnica v Bratislave.....strana 58

- 7. podujatie - Internetový smog, Lenka Mencilová**
Knižnica pre mládež mesta Košice.....strana 122

- 8. podujatie - Ako nepodľahnúť dezinformácii?, Agnieszka Urbanek**
Krośnieńska Biblioteka Publiczna.....strana 126

1. podujatie - Hrozby internetu

Alžbeta Bosnyák Bahúlová

Krajská knižnica Ľ. Štúra Zvolen

Aktívne zapájanie žiakov a študentov do diskusie:

Prvá otázka: **Aké hrozby internetu poznáte?** (Cez aplikáciu SLIDO)

Druhá otázka: Máte dobre zabezpečené svoje zariadenia? – diskusia

Ukážka mapy kybernetických útokov: <https://threatmap.checkpoint.com/>

Diskusia o tom či vedia, čo je *netolizmus* a *nomofóbia*. Odkazy kde sa vedia naučiť viac o hrozbách, ktoré na nich číhajú.

Ukážky z článkov, aké hrozby na nás číhajú, v súčasnej dobe a aké to má dôsledky.

Článok: TikTok je pre Generáciu Z nový Google. – diskusia

Hoaxy – zaujímavosť, že prvý hoax vznikol v roku 1725.

Video o hoaxoch: <https://www.youtube.com/watch?v=6SABhQARziM>

- Dôsledky šírenia hoaxov.

Aktivita: tri tvrdenia a musia odpovedať, čo je z toho pravda a čo je lož.

Kritické myslenie: <https://www.youtube.com/watch?v=NMFla1d72aQ>

Aktivita: konceptuálne umenie, ukážka diela Josepha Kosutha – One and Three Chairs, 1965 – diskusia o myšlienke, pohľadoch – o myslení a rôznorodosti myslenia.

Na záver odporúčanie literatúry

- kde nájdú zaujímavé informácie
- a literatúry s ktorou pracujem.

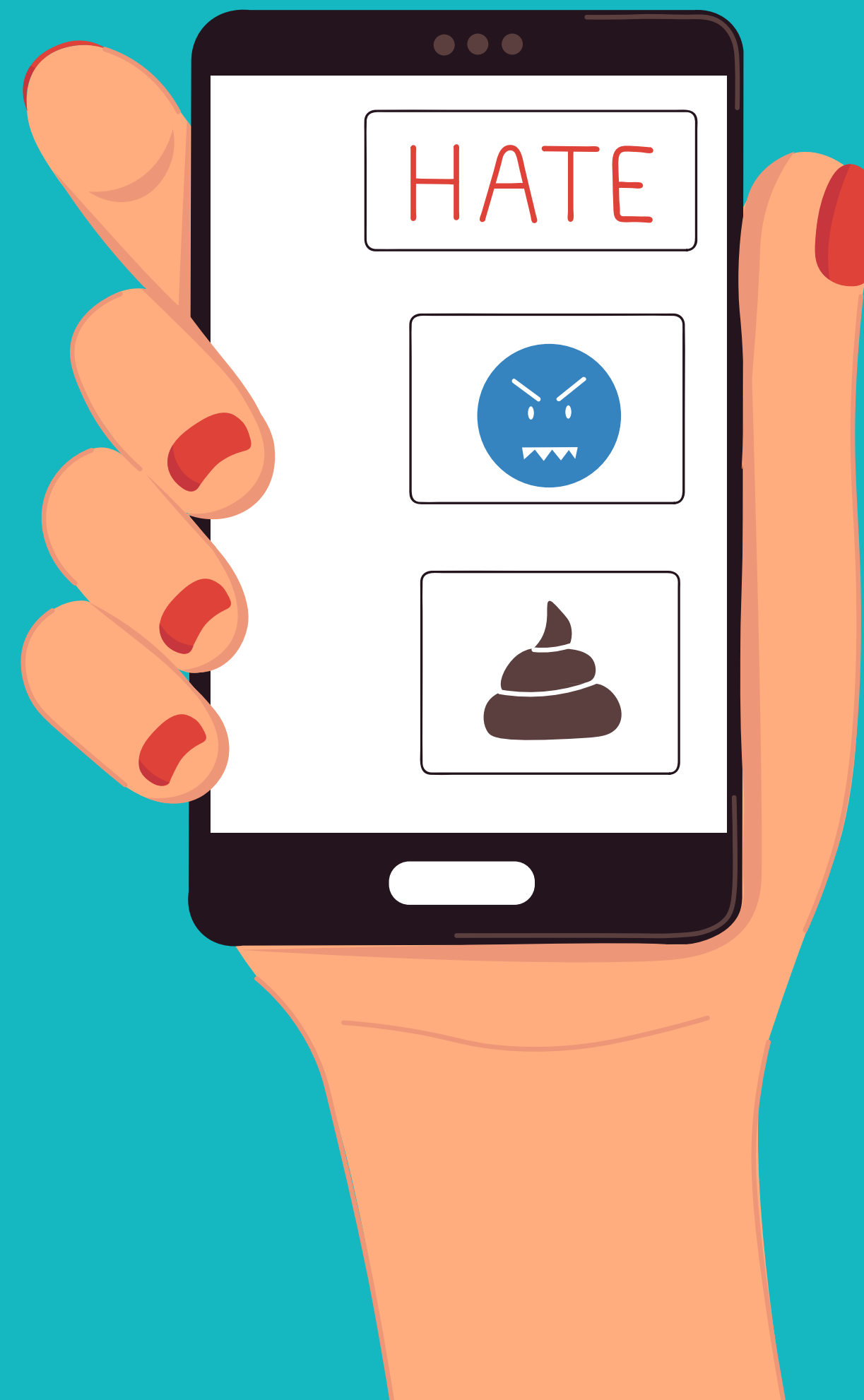
HROZBY INTERNETU

Krajská knižnica Ľudovíta Štúra

- kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja

Mgr. Alžbeta Bosnyák Bahúlová

idenTYta

AKÉ HROZBY INTERNETU POZNÁTE?

Knižnica poh

heslo: kpohKniznica

Join at

slido.com

#hrozbyinternetu

Brainstorming plocha

**MÁTE DOBRE
ZABEZPEČENÉ
SVOJE
ZARIADENIA?**

Čo je to netolizmus a nomofóbia?

Netolizmus označuje závislosť od tzv. **virtuálnych drog**. Nie je to teda samotný internet, ale aktivity, ktoré nám umožňujú pripojenie na internet. Medzi ne patria napríklad počítačové hry, sociálne siete, pornografia, čítanie, online zoznamky a mnohé ďalšie internetové služby, dokonca aj spravodajské portály.

Nomofóbia sa najčastejšie charakterizuje ako závislosť od mobilného telefónu, respektíve strachu z času stráveného bez neho.

Druhy digitálnych závislostí:

- ✓ závislosť od počítača a počítačových hier
- ✓ závislosť od kybervzťahov
- ✓ informačné preťaženie
- ✓ internetová kompulzivita (online nakupovanie, obchodovanie, gambling)
- ✓ závislosť od internetovej pornografie

Ako spoznať netolika?

- ✓ silná túžba byť neustále pripojený
- ✓ vysoká úroveň priority
- ✓ strata kontroly nad návykovým procesom
- ✓ postupné zanedbávanie iných radostí
- ✓ pokračovanie napriek jasnému dôkazu škodlivých následkov

Ako predchádzať netolizmu?

1 Presný online čas

Stanovte si pevný časový úsek, počas ktorého nebudete pripojený.

2 Obmedzenie sociálnych sietí

Odiinštalujte si z telefónu aplikácie sociálnych sietí. Komunikovať s priateľmi môžete klasicky pomocou hovorov alebo čítavacích služieb.

3 Vypnite notifikácie

Vypnite si notifikácie na všetky služby a ponechajte len tie nevyhnutné, napríklad hovory, e-mail a jeden spravodajský portál.

4 Obmedzte zábavu online

Odiinštalujte si hry a iné zábavné aplikácie, ktoré vyvolávajú potrebu opakovaného a častého používania zariadení.

Online predátori

Internet je obrovským zdrojom informácií pre nás všetkých. Väčšina ľudí využíva jeho možnosti s dobrým úmyslom. No nájdu sa aj osoby so zlyml až vyslovene chorými zámermi.

Kto je to predátor?

Predátorom je osoba, ktorá sa snaží vzbudiť u dieťaťa pocit dôvery a citového prepojenia, aby ho následne mohla sexuálne znepokojiť. Tento manipulatívny proces sa odborné nazýva **grooming**. V minulosti predátori hľadali svoje obeť v okolí škôl či detských ihrísk. Dnes prostredníctvom internetu a moderných technológií môžu maloletú osobu kontaktovať takmer kedykoľvek a kdekoľvek.

Predátori nadviažu **prvý kontakt** so svojimi obeťami najčastejšie prostredníctvom čítavacích miestností, diskusných fór či sociálnych sietí.

Ako znížiť riziko sexuálneho obťažovania dieťaťa cez internet?

Stanovte pravidlá, aby dieťa vedelo, kedy je v poriadku:

- ✓ odosielať alebo uverejňovať fotografie,
- ✓ poskytnúť kontakt alebo identifikačné informácie o sebe alebo rodine.

Vysvetlite dieťaťu, že je najlepšie:

- ✓ socializovať sa v online prostredí iba s kamarátmi, ktorých dobre pozná aj v reálnom živote.

Ako dobre má vaše dieťa zabezpečené účty na sociálnych sieťach?

Facebook, Instagram, TikTok alebo iné sociálne siete používajú tinedžeri na dennej báze. Deti v tomto prostredí však bez premýšľania často o sebe prezrádzajú viac, ako by bolo potrebné. Čo nezneužívajú len kybernetickí zločinci, ale i predátori.

3 kľúčové otázky, na ktoré by mali vaše deti poznať odpoveď ešte predtým, ako si na niektorej zo sociálnych sietí vytvorí svoj profil:

- ✓ Naozaj to chceš zdieľať online?
- ✓ Naozaj toho človeka poznáš?
- ✓ Ako dobre chránim svoje súkromie?

Rýchly sprievodca, ako bezpečne používať sociálne siete

- ✓ Majte vždy aktualizovaný operačný systém a používajte kvalitný bezpečnostný softvér
- ✓ Vytvorte si jedinečné heslo pre každú službu
- ✓ Chráňte účty dvojfaktorovým overením
- ✓ Prístupujte k sociálnym sieťam cez zabezpečený prehliadač, bezpečné sieťové pripojenie a oficiálne aplikácie

Kto je to internetový troll?

Internetoví trollovia sú internetoví používatelia, ktorých úlohou je **provokovať a obťažovať iných používateľov**. Najčastejšie tak robia v online diskusiách alebo v komentároch pod príspevkami sociálnych sietí.

Trollovia úmyselne uverejňujú komentáre v snahe vyvolať spory v online diskusiách alebo s cieľom odkloniť diskusiu od pôvodnej témy. Jedni to robia z frustrácie, iní z nudy, ale niektorí aj za peniaze.

Ako rozpoznať trolľa na sociálnej sieti?

- ✓ **Provokatívne komentáre**
Troll pridáva neužitočné komentáre. Je pre nich typické, že zvyknú zdieľať aj informácie mimo témy.
- ✓ **Štýl komunikácie**
Troll nepozná stopku, a preto akákoľvek vaša reakcia ho len prinúti na ďalšiu akciu.
- ✓ **Denné počty príspevkov**
Troll denne dokáže zdieľať niekoľko desiatok príspevkov iných ľudí alebo stránok. Nevytvára vlastné príspevky.
- ✓ **Jazyk**
Používajú napríklad CAPS LOCK alebo výzvy na urýchlené zdieľanie informácie.
- ✓ **Profilový obrázok z fotobanky**
Trollovia často skrývajú svoju tvár alebo používajú fotografie z fotobanky.

Ako si poradiť s internetovými trolľami?

Cieľom trolľa je provokovať iných používateľov. To najjednoduchšie a najdôležitejšie, čo môžete urobiť, je, že na jeho komentáre nebudete reagovať. To neznamená, že by ste ich mali ignorovať.

Online nenávisť

Pojem nenávisťné prejavy online označuje správanie, v ktorých útočník iných diskriminuje alebo hanobí, napríklad pre ich príslušnosť k rase, sexuálnej orientácii či k mentálnemu zdraviu a i.

Takéto správanie na internete nevyhádza z racionálneho úsudku a je výsledkom často stereotypných predstáv a predsudkov voči určitým skupinám ľudí. Cyberhate je úmyselná aktivita, ktorá často prichádza z účtov zameraných výlučne na šírenie nenávisťi a falšných správ.

Ako postupovať, ak sa stanete obeťou internetovej nenávisťi?

- ✓ Nereagujte na žiadne z týchto správ. Nedávajte hejterom príležitosť šíriť ďalej nenávisť.
- ✓ Obráťte sa na administrátora stránky alebo internetovej stránky.
- ✓ Uchovajte si všetky dôkazy, tlačené kópie alebo printscreeny príspevkov, komentárov, súkromných správ, e-mailov, blogových článkov alebo SMS správ.
- ✓ Ak sa stanete obeťou internetovej nenávisťi, pamätajte, že táto situácia nie je vašou chybou. Porozprávajte sa o tomto probléme s niekým, komu dôverujete, kto vás bude počúvať a podporovať.

Dobré vedieť

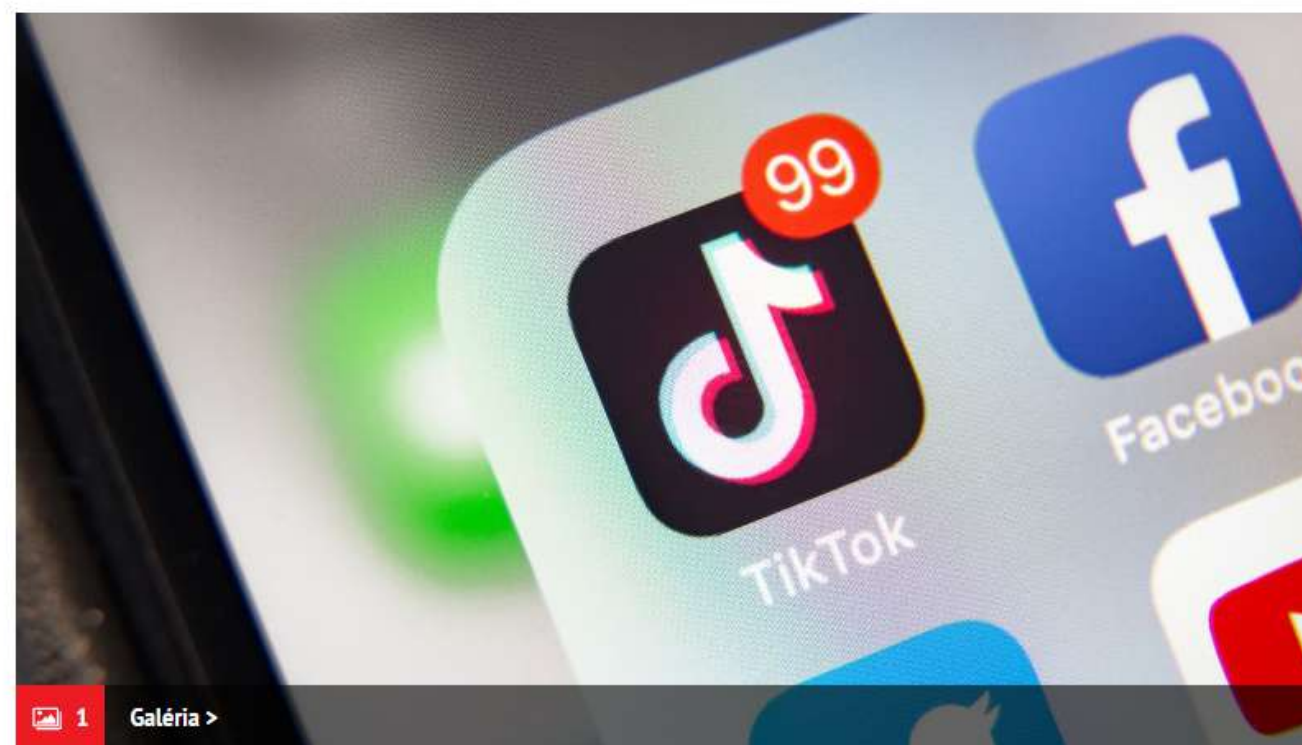
Nenávisťné prejavy online porušujú ľudské práva a slobody, ktoré sú jasne pomenované vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv. Preto takéto správanie môže byť kvalifikované ako priestupok alebo trestný čin.

Dievčatu naliali v škole do fľaše Savo. Nevedomky sa napilo

Škola v Banskej Bystrici

1 Galéria >

Chlapec mal plniť výzvu s názvom Blackout Challenge (ilustračné foto)

Zdroj: iStock

Ako školáčku si ju vyhliadol sexuálny manipulátor. Hoci sa nič nestalo, traumou prekonávala mesiace

Nepľnoleté dievčatá sú ohrozované internetovým groomingom, cieľenou snahou obvykle staršieho muža zmanipulovať školáčky a následne ich sexuálne vydierať. Aj keď mu odolajú, stre...

Denník N

Na populárnej sociálnej sieti TikTok sa začala šíriť nebezpečná výzva. Len 11-ročný chlapec z Česka sa jej podrobil a tragicky zahynul.

Nebezpečných výziev šíriacich sa po sociálnych sieťach zväčša ide o prvú detskú obeť, ktorá podľahla výzve neďaleko za našimi hranicami. Reč je o škrtiacej výzve, pred rokom začali nad aplikáciou TikTok dvíhať varovný...

Pošli nahé fotky, písali spolužiačke. Je chudobná a smrdí. Ako vyzerá kyberšikanu detí

Bežným prípadom je zneužitie účtu na sociálnej sieti. Stalo sa napríklad, že tínedžeri pod falošným menom chlapca vylákali od spolužiačky nahé fotky, alebo v mene študentky flirtovali s inými chalanmi.

Denník N / 26. 11. 2020

Učiteľku zhadzovali na Instagrame, o ďalšej si točili video. Ako vyzerá kyberšikanu pedagógov

Spísali sme príbehy zo slovenských škôl, ako žiaci využívajú internet, aby sa mstili učiteľom alebo ich zosmiešňovali. O probléme sa príliš nehovorí, učelia nezriedka mlčia, ministerstvo oficiálne neregistruje žiadne podnety.

Denník N / 11. 11. 2020

TikTok je pre Generáciu Z nový Google

Tradičné „googlenie“ ustupuje a mladí radšej otvárajú sociálnu sieť TikTok. Stane sa z neho nový zdroj informácií?

Aplikácia TikTok má vo svojom repertoári videá tancujúcich ľudí, vtipných zvieratiek alebo aj trendových „memečiek“. Patrí čínskej internetovej spoločnosti ByteDance, ktorú riadi vláda.

Nový zdroj informácií

To, že mladí otvárajú aplikáciu s cieľom hľadania informácií, priznal aj viceprezident pre vyhľadávaciu sieť Google Prabhakar Raghavan. Na konferencii v júli 2022 potvrdil, že zhruba 40 % mladých ľudí sa skôr obráti na TikTok, ak chcú tipy na dobrý obed, než na konkurenčné Google Maps.

Podľa denníka The New York Times bádanie po informáciách na sociálnej sieti je len prirodzeným vývojom digitálneho vyhľadávania. Pokiaľ ľudia chcú produkty, obrátia sa na Amazon. Ak chcú spoznať najnovšie trendy, otvoria Instagram. Keď chcú nájsť rýchle odpovede, otvoria TikTok.

Podľa doktorky Škripovej, ktorá sa okrem iného v rámci svojej odbornej

činnosti zameriava aj na trendy v médiách, je algoritmus ako stvorený pre špecifické vyhľadávanie informácií. Je presvedčená, že ľahko zaujme mladých.

„Mladú generáciu ľudí zaujímajú konkrétne, nie všeobecné informácie. Ak idem niečo nájsť cez Google, väčšinou mi to ukáže 20-tisíc rôznych odkazov. Pre moje vyhľadávanie nemusia byť relevantné, i keď pre tému sú a dodávajú jej kontext. Avšak tiktokový algoritmus mi ukáže len tie témy, o ktoré sa aktívne zaujímam, aj za cenu informačného skreslenia,“ tvrdí.

„Mladí pri vyhľadávaní na TikToku nadobúdajú pocit exkluzivity.“

Sociálna sieť nepodporuje otváranie zdrojov v iných aplikáciách alebo platformách, dôsledkom čoho je náročné overiť si fakty. Ľudia majú vo zvyku otvárať komentáre pod videom a overovať si prostredníctvom nich obsah.

Pôda na šírenie dezinformácií

Spomínané faktory ľahko vytvárajú pôdu na šírenie dezinformácií, čím je TikTok nepochybne známy. Po vypuknutí pandémie sa systematicky objavovali nepravdy spojené s očkovaním alebo samotným vírusom. Podľa investigatívnej analýzy iniciovanej nástrojom NewsGuard vyplýva, že v roku 2021 boli noví užívatelia vystavení dezinformáciám o pandemii do deviatich minút od začiatku prezerania.

Hoaxy sa mierne líšili, ale podstata bola vo všetkých rovnaká. Spochybňovanie účinkov vakcín alebo zľahčovanie príznakov ochorenia. Týkali sa aj vytvárania konšpiračných teórií o vzniku vírusu, alebo aj rôznych neoverených postupov, ako utlmiť symptómy.

Po snahe NewsGuard kontaktovať a objasniť, prečo TikTok dovoľuje roznášanie klamstiev a absentuje moderovanie či koordinácia obsahu, sme sa dočkali neúplnej odpovede. Proti šíreniu dezinformácií

Podľa doktorky Škripovej mladí ľudia hľadajú konkrétne a nie všeobecné informácie.

TikTok zriadil podpornú stránku. Tá sa zobrazí na spodnej časti videa, kde sa po kliknutí ukážu overené informácie.

Nepravdivé správy zaplavili aplikáciu aj v súvislosti s inváziou Ruska na Ukrajinu. Miliardy používateľov celosvetovo algoritmus ukazoval násobne viac vojnového obsahu než na iných sociálnych sieťach. Podľa britského denníka The Times videá s hashtagom #ukrainewar na TikToku znamenali skoro 500 miliónov videí.

„Video a audio formáty patria medzi najťažšie kontrolovateľný obsah.“

Musíme vedieť, ako rozlíšiť problematický obsah a ako sa voči nemu obrniť. Škripová radí nasledovne: „Musia si rozširovať vlastnú mediálnu gramotnosť a aktívne sa učiť kritickému rozmyšľaniu. Je nutné dôkladne zvážiť, čo pozerám, kde to pozerám, odkiaľ to čítam a aké zdroje boli použité. Netváriť sa, že tie témy sa ma netýkajú a nešíria ďalej informácie, ktoré nemám overené.“

Zároveň dodáva, že spomínanými pravidlami by sme sa mali riadiť všetci bez ohľadu na vek. Ako ukázkový prípad uviedla začiatok vojny na Ukrajine. TikTok bol plný videí z vojnových

filmov a digitálnych hier. Tie mali podľa autorov ukazovať aktuálnu situáciu.

Problematický algoritmus aplikácie

Dezinformácie sa hromadia na „For You“ stránke, kde sa obsah prispôbuje v minulosti zdieľaným, dopozeraným a „osrdiečkovaným“ videám. Po zhladnutí jedného videa s mylnými informáciami je veľmi pravdepodobné, že sa nahromadia aj ďalšie.

Denník The New York Times poukazuje aj na určitú náročnosť pri odstraňovaní problematických videí. Medzi dôvody patrí globálnosť aplikácie. Obsah sa šíri veľmi rýchlo a je v rôznych jazykových mutáciách. V tom spočíva aj zložitosť sledovania dezinformácií a moderovania obsahu. Video a audio formáty patria medzi najťažšie kontrolovateľný obsah v porovnaní napríklad s textovými príspevkami.

Reporty a rozhodnutia o odstraňovaní dezinformácií publikované od materskej spoločnosti ByteDance vzbudzujú u publika nedôveru. Navonok aktívne bojujú proti nepravdivým správam v podobe blokovania problematických tagov, účtov a deepfake príspevkov. Spomínané body sa ale dajú v digitálnom prostredí aplikácie jednoducho obísť.

Podľa Škripovej mladí pri vyhľadávaní na TikToku nadobúdajú pocit exkluzivity. Týka sa to najmä obsahu, ktorý sa napríklad z etických alebo morálnych dôvodov v médiách neukáže. „Ak si s kamošom

alebo kamoškou preposielate videá, veľakrát vám TikTok môže ukázať, že obsah bol vymazaný. Ale to sa stane až po určitej dobe. Keď ľudia chcú vidieť video z tragédie alebo iné informácie, zobrazia sa im, pretože algoritmus ich stiahne až po určitej dobe,“ dodáva.

Výskumníci veria, že dezinformácie budú prevládať do chvíle, kým sa dáta o pôvode videí nezverejnia. TikTok by tiež mal umožniť náhľad do fungovania svojho algoritmu. V prípade konkurenčných sociálnych sietí Twitter a Facebook funguje aspoň čiastočná transparentnosť.

„Po zhladnutí jedného videa s mylnými informáciami je veľmi pravdepodobné, že sa nahromadia aj ďalšie.“

Prijímanie nepravdivých informácií vieme ovplyvniť na individuálnej úrovni. Škripová vníma mladých ľudí ako mierne náchylnejších uveriť dezinformáciám. „Mediálna výchova na školách nastupuje príliš neskoro a rodičia, ktorí by mali zasiahnuť, nezasiahnu a ani nevedia ako. Rodičia musia zasahovať. Mediálna výchova musí byť prítomná a musíme sa s mladými o tom rozprávať. Iná cesta z toho nevedie,“ hovorí.

Autorka: Lucia Bakusová
Foto: archív doktorky Škripovej, ateliér/Lucia Bakusová
Zdroje: fortune.com, nytimes.com, newsguardtech.com, newsroom.tiktok.com, thetimes.co.uk

TikTok má viac ako bilión užívateľov mesačne.

Hoax [houks] je podvodná, poplašná a hlavne falošná správa, ktorú niekto zámerne vytvoril. Medzi hoaxy sa radia poplašné správy upozorňujúce na falošné nebezpečenstvo, rôzne vtipy, urban legends (mestské legendy) či obyčajné podvody.

 Zaujímavosť: Hoaxy nie sú ničím novým. V dávnejších dobách sa ale mohli šíriť len obmedzene – obrázkami a na ich podvodný pôvod bolo často ťažké prísť. Takto sa stala slávnou Mary Toft v roku 1725, ktorá údajne pred svojím doktorom porodila niekoľko mŕtvych králikov (a ďalších častí zvierat) a oklamala tým aj kráľa Juraja I. Nakoniec ale priznala, že králiky v skutočnosti nerodila a len svojho lekára aj kráľa podviedla.

AKO ROZPOZNAŤ HOAX?

ČO MI HROZÍ, AK ŠÍRIM HOAX?

Ak polícia vyhodnotí zverejnenie vymysleného príbehu vydávaného za skutočný ako ohrozujúcu správu, môže podľa Trestného zákona situáciu klasifikovať ako šírenie poplašnej správy, pričom obvinenému hrozí trest väzenia na dva roky.

Polícia na Slovensku už tieto prípady rieši bez rozdielu na to či sa týkajú reálneho alebo virtuálneho priestoru.

Pravda
alebo
hoax?

HOAXY A PODVODY – POLÍCIA SR

je facebooková stránka, ktorá bojuje proti podvodom v online priestore. Patrí pod Prezídium Policajného zboru a operatívne zverejňuje a uvádza na pravú mieru nepravdivé informácie na sociálnych sieťach.

Počas pandémie sa šírila informácia, že lekári ponúkajú príbuzným finančnú odmenu za to, že im dovoľia uviesť ako príčinu úmrtia pacienta COVID-19. (Autor hoaxy svoju fantáziu podložil aj vetou: „Kľudne môže prísť aj NAKA – či klamem“. Polícia SR občana navštívila pre podanie vysvetlenia. Všetko poprel.)

Zákon č. 300/2005
Z. z. (Trestný zákon)
Šírenie poplašnej správy

§ 361

Kto úmyselne spôsobí nebezpečenstvo vážneho znepokojenia aspoň časti obyvateľstva nejakého miesta tým, že rozširuje poplašnú správu, ktorá je nepravdivá, alebo sa dopustí iného obdobného konania spôsobilého vyvolať také nebezpečenstvo, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

„V každom prípade platí, že užívatelia sociálnych sietí sú zodpovední za to, čo zverejňujú a aj keď ide o virtuálny svet, vzťahuje sa naň zákon.“ – Polícia SR

Môže ma polícia predvolať za šírenie nepravdivých informácií na internete?

Užívatelia sociálnych sietí nadobúdajú pocit falošnej anonymity a nepostihnuteľnosti. Opak je pravdou. Polícia SR môže občana, ktorý šíril na sociálnej sieti hoax nielen predvolať na podanie vysvetlenia, ale aj operatívne navštíviť priamo v mieste bydliska.

„Už viackrát sme autorov rôznych pochybných správ konfrontovali priamo v mieste ich bydliska a nebolo to pre nich nič príjemné. Na základe toho si napríklad rýchlo vymazali svoje účty a úplne sa odpojili od sveta dezinformácií.“ – Polícia SR

VIAC O TÉME TU

**Zuzana Čaputová je prezidentkou
Slovenskej republiky.**

**Od 1.9. 2023 bude
prezidentom našej krajiny
M.Šimečka.**

**Albert Einstein nebol
fyzik, bol veštec!**

Kritické myslenie!

KRITICKÉ MYSLENIE

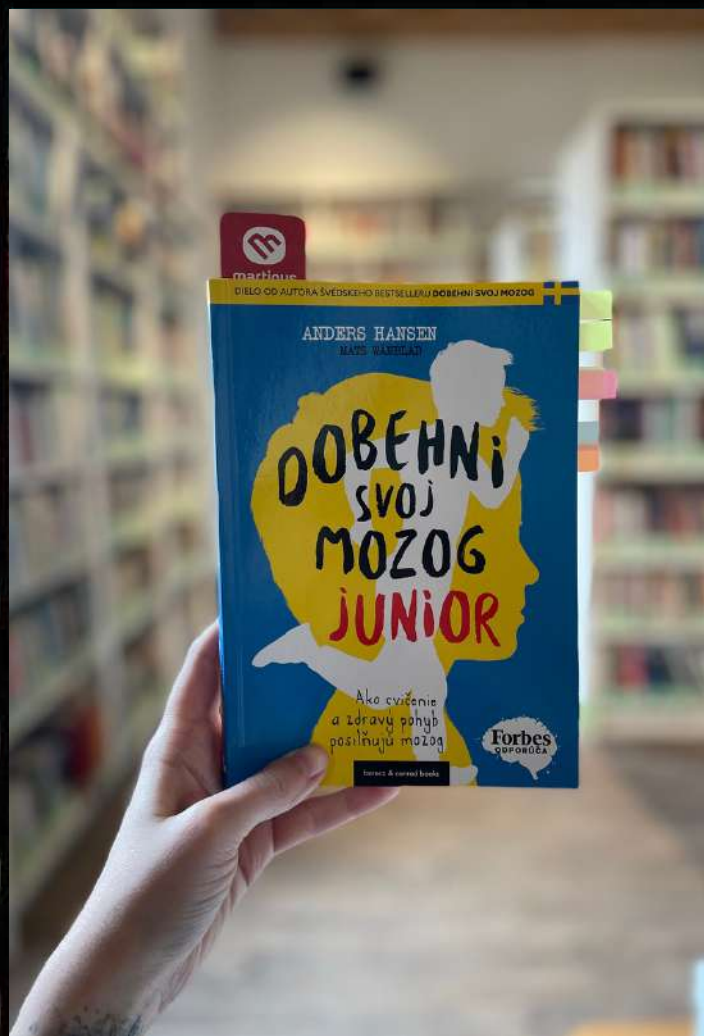

chair (chär), n. [OF. *chaiere* (F. *chaire*), < L. *cathedra*: see *cathedra*.] A seat with a back, and often arms, usually for one person; a seat of office or authority, or the office itself; the person occupying the seat or office, esp. the chairman of a meeting; a sedan-chair; a chaise; a metal block or clutch to support and secure a rail in a railroad.

Joseph Kosuth
One and Three Chairs
1965

Ďakujem za pozornosť'.

Mgr. Alžbeta Bosnyák Bahúlová
Krajská knižnica Ľudovíta Štúra
Ľ. Štúra 861/5
960 82 Zvolen
alzbeta.bahulova@kskls.sk

2. podujatie Verte – neverte

Lukáš Koscelník

Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove

Zážitkové podujatie určené pre: - II. stupeň ZŠ, 8. - 9. Ročník
- 1. - 2. ročník SŠ

Fejkovú správu si na obrazovke spustíte ešte pred príchodom triedy.

Diskusia:

- Nechajte priestor, aby sa deti usadili. Pozorujte, či si správu všimli a či ju popripade čítajú.
- Opýtajte sa ich, kto si text na obrazovke všimol a následne prečítajte fejkovú správu nahlas. Spomeňte, že je to aktuálna správa z novin, ktorá je uverejnená aj na webe a tiež ju zdieľali rôzne stránky na FB (nezabudnite im ukázať obrázok na FB).
- Opýtajte sa detí, čo si o správe myslia, či ju považujú za pravdivú alebo nie, či sa to skutočne stalo.

Úloha 1:

- Triedu rozdelíme do **dvoch skupín**, tak aby mohla každá skupina hľadať argumenty pre a proti pravdivosti správy, ktorú sme im ukázali. Prvá skupina má napísať prečo si myslia, že je správa pravdivá. Druhá naopak píše prečo je podľa nich správa fejková a podľa akých znakov to rozpoznali.

- **Na tabuľu/flipchart spísať pre a proti**

Pravdivá	Fejková
- konkrétny dátum a miesto	- nie je uvedený zdroj
- je to v novinách aj na soc. sieťach (FB)	- nie je uvedený autor
- sú uvedené konkrétne sídliská	- nevieme, kto je pani Anna
- výpoveď svedka	- Anna nie je svedok - len „jedna baba povedala“
- už sme o tom niekedy počuli, niečo podobné sa už stalo	- absentuje objektivita
	- nie je uvedený názor polície
	- použité slova ako „údajne“
	- sociálne siete nie sú relevantným zdrojom

Úloha 2:

- Vytlačенú správu rozdáme a vysvetlíme im, že táto správa patrí medzi poplašné správy, ktoré sa opakovane šíria medzi ľuďmi.

- Deti upozorníme, že pri druhej úlohe budú pracovať samostatne, nie v skupinách. Ich úlohou bude podčiarknuť slová, ktoré podľa nich prezrádzajú, že ide o fejkovú správu – napríklad údajne, vraj, jedna pani povedala, čitateľka, „v diskusii som čítal, že“...

- Následne im rozdáme skutočnú správu (napr. Denník N), aby v nej podčiarkli slová, ktoré naznačujú, že je to správa relevantná – dátum, autor, kto, kde, názory pre aj proti, vyjadria sa všetky strany...

Diskusia:

- Triedu opäť zapojíme do diskusie. Opýtame sa ich, či vedia čo je to hoax? Či sa s pojmom už stretli a kde? Ako by vysvetlili pojem konšpirácia a konšpiračný web?

Pre vysvetlenie termínu môžete použiť:

1. definícia: Hoaxy sú nepravdivé správy, ktorých cieľom je zvýhodniť nejakú stranu. Simeon Yates z Liverpoolskej univerzity ich spolu s fake news definuje ako informácie, ktorých cieľom je niekomu pomôcť, zároveň ich nemožno overiť, prípadne sú rovno nesprávne.

Cieľom je zakryť pravdu, prekryť fakty alebo vytvoriť situáciu, v ktorej sa všetky tvrdenia začnú stávať rovnako pravdepodobnými. Zámerom nie je nevyhnutne pretlačiť jeden pohľad na svet, skôr vytvoriť nedôveru k autoritám, médiám a faktom vo všeobecnosti.

2. Definícia: **Slovník cudzích slov** - nevyžiadaná správa, ktorá varuje pred vírusom, nebezpečenstvom, snaží sa zabaviť, prípadne sa rozširuje ako reťazový e-mail.

Kniha **Pravda a lož na facebooku s. 20** – „Anglické slovo hoax znamená falošnú správu, mystifikáciu, novinársku kačicu, podvod, poplašnú správu výmysel, kanadský žartík. V počítačovom svete týmto slovom najčastejšie označujeme poplašnú správu, ktorá varuje pred neexistujúcim vírusom.“ (hoax.cz)

Šíreniu hoaxov v 21. storočí napomáhajú najmä webstránky a sociálne siete, ktoré falošné správy šíria niekedy v spolupráci s vládami a úradmi rôznych štátov. Stávajú sa tak zbraňami v hybridnej vojne, nie však s cieľom zasiahnuť armádu oponenta, ale skôr verejnú mienku obyvateľov.

- Triede môžeme pustiť video, v ktorom polícia upozorňuje, že písanie, uverejňovanie a šírenie poplašných správ a hoaxov je na území SR trestné.

(<https://www.youtube.com/watch?v=61zH3IEpbMo>)

- Opýtať sa detí, či poznajú stránku pre mladých Refresher, či ju popri prípade čítajú. Upriamiť ich pozornosť na fakt, že už v prvých dňoch nového roka 2020, 10. januára, písal tento web práve o šírení poplašnej správy o bielej dodávke.

(<https://refresher.sk/79258-Slovenku-ktora-vytvorila-hoax-o-unasani-deti-bielou-dodavkou-bude-riesit-policia-Nepravdivy-status-zdielalo-6200-ludi>)

- Triede môžete predstaviť aj stránku Občianskeho združenia, <https://www.konspiratori.sk/>, kde hodnotiaca komisia, ktorá je zložená z odborníkov hodnotí v akej miere je obsah webu nepravdivý a klamlivý.

- <https://www.konspiratori.sk/zoznam-stranok.php> na tomto webe nájdeme zoznam obdobných stránok zoradených podľa najväčšej miery konšpirácie. Kliknutím na ikonku **(i)** sa nám zobrazia

screenshotty konkrétnych webov s ich konšpiračnými správami.

- <https://hoax.cz/cze/> stránka, ktorá sa problematike venuje od roku 2000. Viac o nej sa dočítate v knihe *Pravda a lož na FB* (s. 20, 2. stípeť zhora)

- Nezabudnite upriamiť pozornosť žiakov na už spomínanú knihu. Niečo v tom zmysle, že ak ich téma zaujala a radi by sa o nej dozvedeli viac, tak na pobočkách máme dostupnú knihu ***Pravda a lož na Facebooku (Vladimír Šnidl)***. Ukázať im môžete aj Magazín N, ktorý sa v jednom z čísel tiež venoval šíreniu dezinformácii.

V závere sa triede poďakujeme za pozornosť a spoluprácu. Pozveme ich na ďalšie podujatia našej knižnice a rozlúčime sa s nimi.

Falošná správa

Zlodeji detí opäť operujú v Prešove

Prešov. (21. január 2020) - Polícia v Prešove zaznamenala informáciu šíriacu sa sociálnymi sieťami, podľa ktorej osádka bielej dodávky sleduje a naháňa deti. Dodávka sa údajne pohybuje na najväčších tunajších sídliskách Sekčov a Sídlisko 3.

Podľa informácii na sociálnych sieťach vo všetkých prípadoch sa mali podozrivé osoby deťom prihovárať a snažiť sa ich pod zámienkou odvozu domov dostať dnu do dodávky. Deti sa však zachovali správne, keď pomoc cudzích ľudí odmietli. Podarilo sa nám získať aj výpoveď čitateľky, ktorá osobne pozná jedno z detí, ktoré lákali do spomínanej dodávky.

„Asi pred týždňom prišla vystrašená suseda, že jej syn jej povedal čosi strašné. Po ceste zo školy na Sekčove pri nich zo spolužiačkou pristavila podozrivá biela dodávka. Deti si najprv mysleli že sa chce opýtať na cestu. Z dodávky vystúpil dospelý muž, ktorý im navrhoval, že ich s kamarátom odvezú zadarmo domov,“ opisuje nepríjemný zážitok pani Anna. **„Kebyže to nepočujem od osoby, ktorú veľmi dobre poznám poviem, že je to výmysel, ale takto? Musí sa o tom vedieť, aby si rodičia a deti v Prešove dávali lepšiu pozor,“** dodáva vystrašená Prešovčanka.

Panika z dodávky, v ktorej ľudia lákajú deti na cukríky alebo ich unášajú, nie je na Slovensku prvýkrát. V minulosti sa hovorilo o dodávke v **Košiciach, Župčanoch, Bratislave, ale aj v Sabinove.**

dnes 7:45

Zlodeji detí opäť operujú v Prešove

12985 zdieľaní Zdieľaj Diskusia / 443 Zapnúť upozornenia

Súťažná foto Zdroj: Internet

Prešov - Policia v Prešove zaznamenala informáciu šíriacu sa sociálnymi sieťami, podľa ktorej osádka bielej dodávky sleduje a naháňa deti. Dodávka sa údajne pohybuje na najväčších tunajších sídliskách Sekčov a Sídlisko 3.

Podľa informácií na sociálnych sieťach vo všetkých prípadoch sa mali podozrivé osoby deťom prihovárať a snažiť sa ich pod zámienkou odvozu domov dostať dnu do dodávky. Deti sa však zachovávali správne, keď pomoc cudzích ľudí odmietli. Podarilo sa nám získať aj výpoveď čitateľky, ktorá osobne pozná jedno z detí, ktoré lákali do spomínanej dodávky.

„Ási pred týždňom prišla vystrašená suseda, že jej syn jej povedal čosi strašné. Po ceste zo školy na Sekčove pri nich zo spoločničky pristavila podozrivá biela dodávka. Deti si najprv mysleli že sa chce opýtať na cestu. Z dodávky vystúpil dospelý muž, ktorý im navrhoval, že ich s kamarátom odvezie zadarmo domov.“ opisuje neprijemný zážitok pani Anna. „Kebyže to nepočujem od osoby, ktorú veľmi dobre poznám poviem, že je to pozor.“ dodáva vystrašená Prešovčanka.

Panika z dodávky, v ktorej ľudia lákajú deti na cukríky alebo ich unášajú, nie je na Slovensku prvýkrát. V minulosti sa hovorilo o dodávke v Košiciach, Zupčanoch, Bratislave, ale aj v Sabinove.

Súťažná foto Zdroj: Internet

12985 zdieľaní Zdieľaj Diskusia / 443 Zapnúť upozornenia

NAJČITANEJŠIE 24h / 3d / 7d

1. Internetom sa šíri správa o únosu detí v Prešovskom kraji. Biela dodávka znovu straší rodičov.
2. Kontroverzná speváčka odhalila svoju šokujúcu minulosť. Už vieme, prečo má totovanie na intímnom mieste.
3. Hrôzostrašná noc v košickej zoológickej záhrade. Útek tigra počas nocovania detí z knižnice.
4. Najväčšia záhada ľudstva objasnená: Z toho, čo sa s nami deje po smrti, mrazi.
5. Legendy, na ktoré nemožno zabudnúť: Otestujte sa, ako dobre poznáte TOP slovenských hercov

Kráľovská garancia

Dáme Vám zľavu 4 Eurá na prvý nákup

30 dní vrátenie tovaru

Príloha: 100% záručná doba

Príloha: 100% záručná doba

Príloha: 100% záručná doba

Kariéra.sk

Lepšia práca na dosah

Nástupný plat 3800€

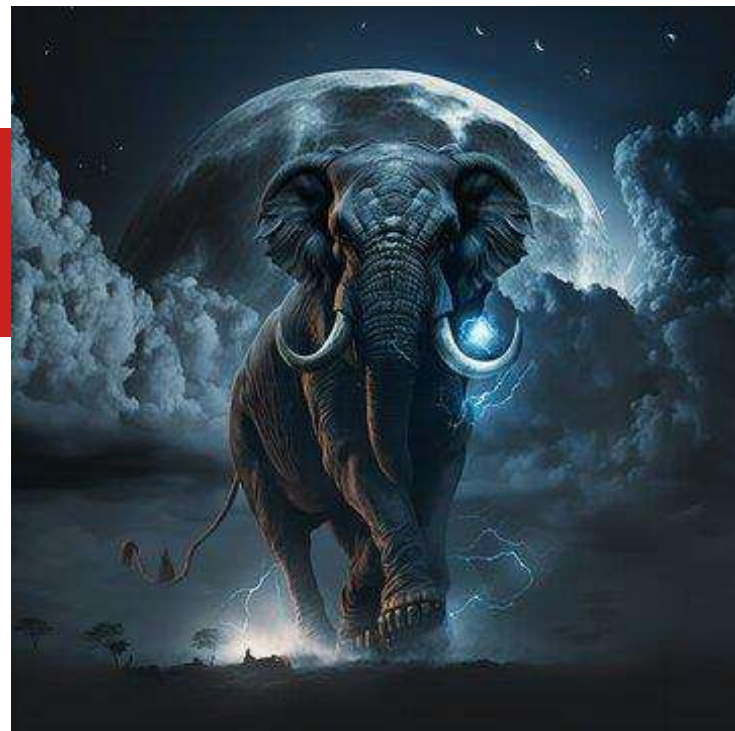
Flexibilná pracovná doba

Home Office

a samozrejme zdravotná starostlivosť na súkromnej klinike

Verte-neverte...
...ak to nepošleš ďalej, zje ťa modrý slon

Lukáš Koscelník
30. máj 2023

Úloha na zahriatie

Máš nejaký „oblúbený“,
bizarný hoax (falošnú správu),
ktorý ťa naozaj pobavil? :-)

This couple decided to abort their baby and mummify him. Then they put him in a capsule to show everybody. They made this as a protest so abort can be legalized all around the globe.

What a crazy world we're living in. Jesus Christ please save our souls.

Môj „oblúbený“ hoaxíček :-))

„Tento pár sa rozhodol ísť na potrat a mumifikovať si svoje dieťa, aby ho mohli každému ukázať. Urobili to ako protest za legalizáciu potratov po celom svete. Ježišiii, „de to žijemeee?!??“

Realita?

Hideo Kojima

Tvorca videohier, ako séria
Metal Gear Solid alebo
Death Stranding.

Ashley Johnson

Známa herečka,
veľmi populárna pre
dabing Ellie v hre
The Last of Us.

Kvôli na prvý pohľad pochopiteľne kontroverznej soške Kojimu zadržali na letisku
v USA, keď šiel na Comic Con v San Diegu, ale nakoniec sa tam dostal. :-)

...ináč práve ten Kojima túto problematiku aj predvídal

yt. video: Did Metal Gear Solid 2 predict Twitter and "Fake News"?

Text

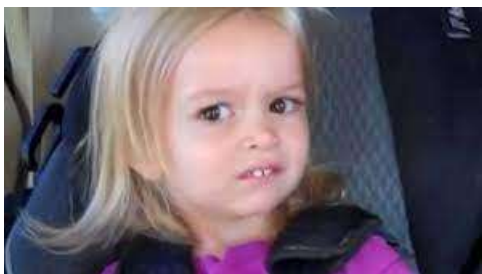
Prešov - Polícia v Prešove zaznamenala informáciu šíriacu sa sociálnymi sieťami, podľa ktorej osádka bielej dodávky sleduje a naháňa deti. Dodávka sa údajne pohybuje na najväčších tunajších sídliskách Sekčov a Sídlisko 3.

Podľa informácií na sociálnych sieťach vo všetkých prípadoch sa mali podozrivé osoby deťom prihovárať a snažiť sa ich pod zámienkou odvozu domov dostať dnu do dodávky. Deti sa však zachovali správne, keď pomoc cudzích ľudí odmietli. Podarilo sa nám získať aj výpoveď čitateľky, ktorá osobne pozná jedno z detí, ktoré lákali do spomínanej dodávky.

„Asi pred týždňom prišla vystrašená suseda, že jej syn jej povedal čosi strašné. Po ceste zo školy na Sekčove pri nich zo spolužiačkou pristavila podozrivá biela dodávka. Deti si najprv mysleli že sa chce opýtať na cestu. Z dodávky vystúpil dospelý muž, ktorý im navrhol, že ich s kamarátom odvezú zadarmo domov.“ opisuje neprijemný zážitok pani Anna. **„Kebyže to nepočujem od osoby, ktorú veľmi dobre poznám poviem, že je to výmysel, ale takto? Musí sa o tom vedieť, aby si rodičia a deti v Prešove dávali lepší pozor,“** dodáva vystrašená Prešovčanka.

Panika z dodávky, v ktorej ľudia lákajú deti na cukríky alebo ich unášajú, nie je na Slovensku prvýkrát. V minulosti sa hovorilo o dodávke v **Košiciach, Župčanoch, Bratislave, ale aj v Sabinove.**

Zlodeji detí opäť operujú v Prešove

354 zdieľaní Zapnúť upozornenia

dnes 7:45

12985 zdieľaní Diskusia / 443 Zapnúť upozornenia

Súťažná foto Zdroj: internet

Prešov - Policia v Prešove zaznamenala informáciu šíriacu sa sociálnymi sieťami, podľa ktorej osádka bielej dodávky sleduje a naháňa deti. Dodávka sa údajne pohybuje na najväčších tunajších sídliskách Sekčov a Sídlisko 3.

Podľa informácií na sociálnych sieťach vo všetkých prípadoch sa mali podozrivé osoby deťom prihovárať a snažiť sa ich pod zámienkou odvozu domov dostať dnu do dodávky. Deti sa však zachovali správne, keď pomoc cudzích ľudí odmietli. Podarilo sa nám získať aj výpoveď čitateľky, ktorá osobne pozná jedno z detí, ktoré lákali do spomínanej dodávky.

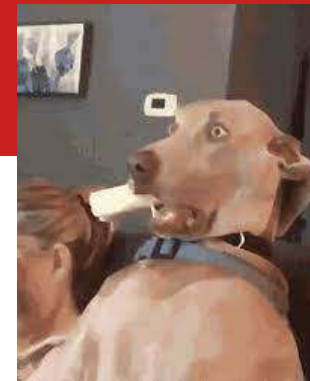
„Ási pred týždňom prišla vystrašená suseda, že jej syn jej povedal čosi strašné. Po ceste zo školy na Sekčove pri nich zo spoločnej prístavila podozrivá biela dodávka. Deti si najprv mysleli že sa chce opýtať na cestu. Z dodávky vystúpil dospelý muž, ktorý im navrhoval, že ich s kamarátom odvezie zadarmo domov.“ opisuje nepriemerný zážitok pani Anna. „Kebyže to nepočujem od osoby, ktorú veľmi dobre poznám poviem, že je to výmysel, ale takto? Musí sa o tom vedieť, aby si rodičia a deti v Prešove dávali lepší pozor,“ dodáva vystrašená Prešovčanka.

Panika z dodávky, v ktorej ľudia lákajú deti na cukríky alebo ich unášajú, nie je na Slovensku prvýkrát. V minulosti sa hovorilo o dodávke v Košiciach, Zupčanoch, Bratislave, ale aj v Sabinove.

Súťažná foto Zdroj: internet

12985 zdieľaní Diskusia / 443 Zapnúť upozornenia

- NAJČITANEJŠIE 24h / 3d / 7d
1. Internetom sa šíri správa o únose detí v Prešovskom kraji. Biela dodávka znovu straší rodičov.
 2. Kontroverzná speváčka odhalila svoju šokujúcu minulosť. Už vieme, prečo má toľkovanie na intímnom mieste.
 3. Hrôzostrašná noc v košickej zoológickej záhrade. Útek tigra počas nocovania detí z knižnice.
 4. Najväčšia záhada ľudstva objasnená: Z toho, čo sa s nami deje po smrti, mrazi.
- Legends, na ktoré nemožno zabudnúť: Otestujte sa, ako dobre poznáte TOP slovenských hercov

30 Dáme Vám zľavu 4 Eurá na prvý nákup

Kráľovská garancia

Kariéra.sk

Lepšia práca na dosah

Nástupný plat 3800€

Flexibilná pracovná doba

Home Office

a samozrejme zdravotná starostlivosť na súkromnej klinike

Ako je to teda s touto dodávkou?!??

.yt video <https://www.youtube.com/watch?v=61zH3lEpbMo>

Mimochodom podobný pokus o takýto hoax bol tento rok v Bratislavskom kraji tento rok začiatkom marca.

Hoaxy...

(tiež pojmy, ako: konšpirácia, konšpiračný web, falošné správy...)

...sú **nepravdivé správy**, ktorých cieľom je **zvýhodniť** nejakú stranu/skupinu ľudí.

Simeon Yates z Liverpoolskej univerzity ich spolu s fake news definuje ako **informácie**, ktorých cieľom je **niekomu pomôcť**, zároveň ich **nemožno overiť**, prípadne sú rovno **nesprávne**.

Cieľom hoaxov je...

...zakryť pravdu, prekryť fakty alebo vytvoriť situáciu, v ktorej sa všetky tvrdenia začínajú zdať ako rovnako pravdepodobné.

Zámerom nie je nevyhnutne prelačiť jeden pohľad na svet, skôr vytvoriť **nedôveru k autoritám, médiám a faktom vo všeobecnosti.**

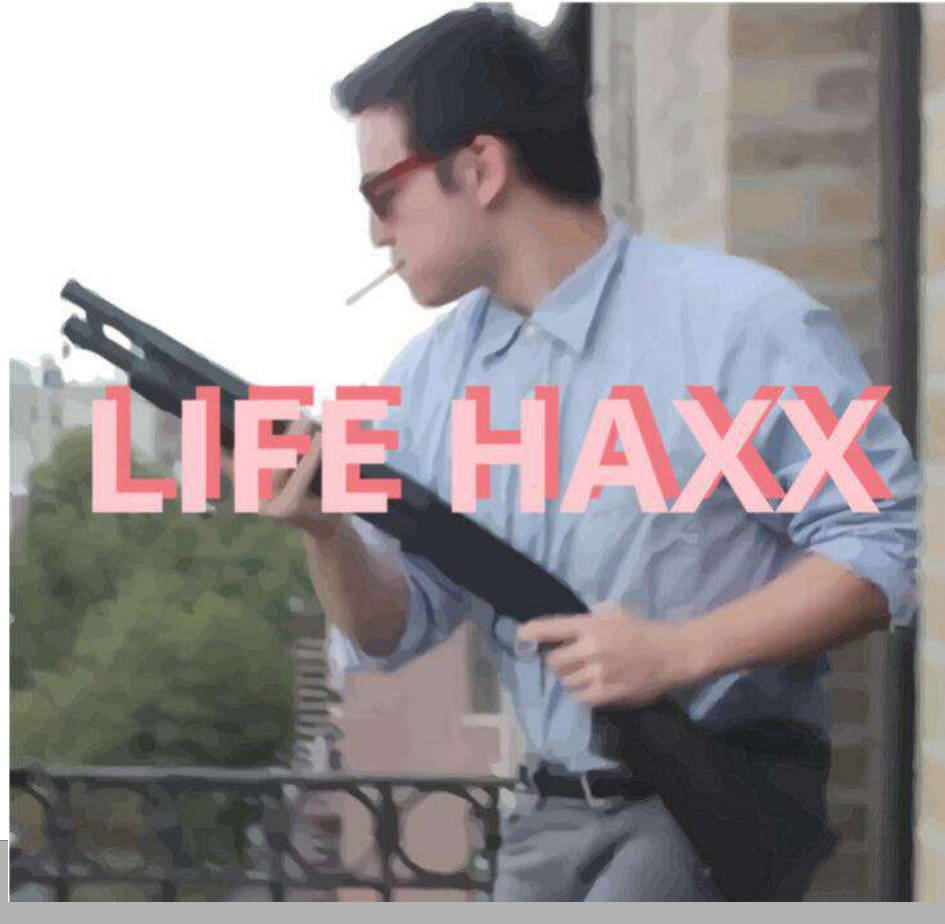
Šírenie hoaxov

Šíreniu **hoaxov** v 21. storočí napomáhajú najmä **webstránky a sociálne siete**, ktoré falošné správy šíria niekedy **v spolupráci s vládami a úradmi rôznych štátov**.

Stávajú sa tak **zbraňami v hybridnej vojne**, nie však s cieľom zasiahnuť armádu oponenta, ale skôr **verejnú mienku obyvateľov**.

Zopár tipov (alebo life hacks), ako nepodľahnúť hoaxom

Lyfe HAXX #1 – Dvakrát čítaj, až potom zdieľaj - ROZMÝŠĽAJ

- . bombastický nadpis / clickbait (v tomto prípade, ktorý si si neodklikol)
- . nenechal si sa zmiest' negatívnymi emóciami ?
- . je to hodné šírenia !!??

Lyfe HAXX #2 – myslí na ZDROJ !

- . kto je **autorom správy** ? je vôbec dôveryhodný ? vieš vôbec niečo o ňom ?
- . má o sebe **uvedené** nejaké informácie ?
- . nejde o **fake účet** ?
- . **odkiaľ čerpá** a na koho sa odvoláva !!??

. pamätaj, že **nie každý je novinár, kto má doma internet**

je irelevantné sa riadiť tvrdeniami „videl som na internetoooch“, „dakto mi povedal“, „a počul som žeee...“ – potom to vyzerá akosi takto:

Lyfe HAXX #3 – gúgl is your friend, OVERUJ !

- . písalo sa o tom aj niekde inde ? overuj z viacerých zdrojov
- . iste, nedá sa overiť všetko, ale niečo, čo tebou naozaj pohne, by si si už mal overiť
- . okrem klasického Google vyhľadávača tu máme viac možností overiť si fotografie...
 - ▶ Tin Eye – aplikácia, vďaka ktorej si môžeme zistiť pôvod danej fotky
 - ▶ Google Lens
- . ale aj sledovanie rôznych overených médií, ako Refrehser, Startitup alebo fb. stránku polície

. yt videjko (ak bude čas) – <https://www.youtube.com/watch?v=9ksszDaZps4>

Lyfe HAXX #4 !!!

Pamätaj, že šírenie hoaxov je trestný čin !

Šírenie hoaxov...

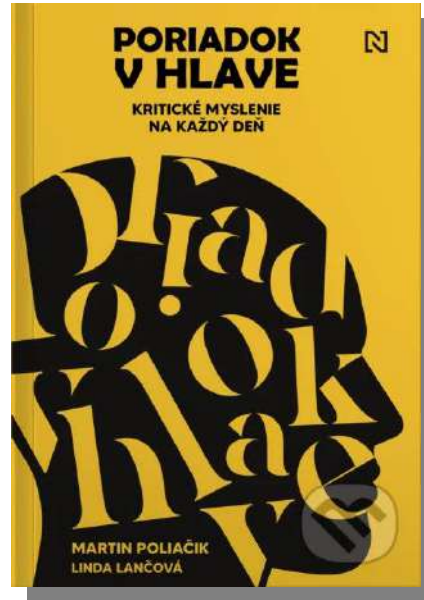

- . je to hanba
- . môžeš tým ohroziť iných (napr. Bromhexin s vodkou)
- . mnohé z nich podporujú extrémizmus (napr. ruskú agresiu)
- . mnohí to robia len pre pozdvihnutie svojho ega, chcú byť iní, alternatívni, cítiť sa, že vedia niečo viac ako ostatní... a za akú cenu?

...nečudujme sa, že ich teraz berieme naozaj vážne.

Lyfe HAXX #5 ! čítaj

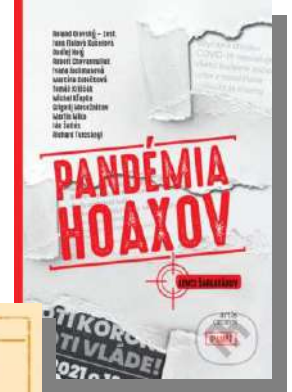
#1

#2

#3

Lyfe HAXX #6 – skvelé tipy na rôzne médiá

. **Aktuality, Denník N, Postoj...**

. stránka polície upozorňujúca na rôzne hoaxy – **Hoaxy a podvody - Polícia SR**

. ale aj **vyššie spomínané portály**, ako Refresher, Startitup a iné

. **konspiratori.sk** – s hodnotiacou komisiou odborníkov, tiež je tam aj zoznam konšpiračných webov

. **hoax.cz** – tejto problematike sa venuje od roku 2000

. yt kanály ako

. **Jirka vysvetluje věci**

. **Herdyn**, konkrétne jeho novinkový súhrn WOLE (Week of the Legends) zameraný pre mladých, ide o správy stručnou a zrozumiteľnou formou

. **Mikýřova úžasná pouť internetem**

. **Ťažký týždeň** – s humorným prevedením

Rozprávaj sa s blízkymi o internete...

empatia
trpezlivosť
pomoc

jste prostě dechberoucí!

...volná diskusia o 3, 2, 1...

3. podujatie - Môžete mi veriť?

Ivana Pavligová, Lucia Koropečká

Podtatranská knižnica v Poprade

Milí žiaci,

Vitajte v knižnici. Sme knihovníčky, ktoré sa pri svojej práci stretávajú s množstvom informáciami. Koľko informácií sa dnes už dostalo k Vám? Odkiaľ? V súčasnosti sa stretávame so správami a informáciami všade okolo nás (na sociálnych sieťach, časopisoch, knihách, novinách, internetových stránkach, v televízii...) no nie všetky sú pravdivé. Aj v knižniciach máme okolo seba veľa zdrojov informácií. Dnes si spolu vyskúšame, aké to pracovať s informáciami a aké jednoduché je našu myseľ oklamať.

Úryvok č. 1:

Na planéte Zem sa začal šíriť vzduchom veľmi nebezpečný vírus. Dostal meno NARUBY 321. Najskôr nebol až taký nebezpečný, no postupne sa ním nakazilo stále viac a viac ľudí. Vírus sa prejavoval naozaj čudesne- nakazení začali vystrájať neuveriteľné bláznovstvá. Šoféri namiesto jazdenia dopredu cúvali, jednotkári sa odrazu učili na štvorky, štvorkári zasa na jednotky. Čo bolo najhoršie, všetci boli neovládateľne zlí a chceli sa s každým hádať a biť.

Dlho sa nevedelo, odkiaľ tento vírus prišiel. Kto ho pustil do sveta? Presnú odpoveď nikto nepozná. Po mnohých rokoch prišlo k jednému dôležitému objavu! Vírus sa dal liečiť! Ako? Liekmi vyrobenými z kôry hociktorého stromu! Všetci sa tešili, že sa život vráti do normálu, a tak sa stalo, že stromy mizli raketovou rýchlosťou a nové nestíhali rásť.

Dnes je rok 2222. Ľudia spravili všetko preto, aby čo najviac zabránili šíreniu vírusu, ale NARUBY 321 napriek tomu stále existuje.

Už nežijeme na planéte Zem. Vírus ju poznačil natoľko, že kvôli úbytku zelene sa ľudstvo muselo odsťahovať z planéty.

Úloha 1:

Rozdelíme Vás na 3 skupiny, rozdáme pracovné listy a Vašou úlohou bude prečítať si úryvok, zodpovedať otázky a tým príbeh prerozprávať. Jedna skupina bude mať za úlohu prerozprávať príbeh pozitívne a druhá negatívne. Tretia skupina sa na záver rozhodne, čo z týchto dvoch príbehov má reálny základ, teda ako znie pôvodný úryvok a kým budú prvé dve skupiny pracovať, tretia skupina nám zodpovie niekoľko otázok.

1 . skupina – pozitívne podaná správa

Čo sa stalo na planéte Zem?

Žijú na Zemi ešte ľudia?

Bolo rozhodnutie odísť z planéty Zem dobré/ správne a prečo?

Bol vírus veľmi nebezpečný?

Aké dobré veci sa stali ľuďom nakazeným vírusom?

Je dobré, že našli liek na vírus? Prečo?

2. skupina negatívne podaná správa

Čo sa stalo na planéte Zem?

Žijú na Zemi ešte ľudia?

Bolo rozhodnutie odísť z planéty Zem zlé/ nesprávne a prečo?

Bol vírus veľmi nebezpečný?

Aké zlé veci sa stali ľuďom nakazeným vírusom?

Je zlé, že našli liek na vírus? Prečo?

3 skupina – (3 žiaci) úlohou tejto skupiny je na konci rozhodnúť sa, ako znie pôvodná správa. (kým budú čakať na 1. A 2. skupinu, budú mať za úlohu vymyslieť príbeh, čo je to NARUBY 321. A zodpovedať na otázky.)

Otázky:

Čo rád/rada čítam? Čo rád/rada počúvam? Čo rád/rada pozerám? Čo rád/rada zdieľam?

Prečítať celý úryvok nahlas pre všetkých

Na tejto úlohe sme si ukázali, že jeden príbeh sa dá prerozprávať rôznymi spôsobmi. A takto fungujú aj médiá. Určite ste si všimli, že rôzne médiá používajú rôzny štýl písania. V novinárskej praxi existuje Etický kódex novinára, ktorým by sa mali riadiť novinári, aby všetky informácie, ktoré posúvajú do sveta boli objektívne. Môžeme však povedať, že aj napriek tomu, že sa zachová pravdivosť príbehu môžeme určitými slovnými druhmi (prídavné mená) navodiť v človeku pocity, ktoré ho budú navádzať prikloniť sa k jednej alebo druhej strane. A taktiež musíme zdôrazniť, že nie všetky médiá sa riadia etickým kódexom: ktoré to sú, nájdeme na stránke iniciatívy konspiratori.sk.

Sami sme si to skúsili a aj napriek tomu, že ste pravdivosť informácie zanechali, celkom ste zmatli svojich spolužiakov spôsobom, akým ste príbeh podali.

A takto podobne to funguje aj v skutočnom živote. Do príbehov/informácií, ktoré rozprávame, pridávame svoje emócie, svoj pohľad na danú vec a to môže niekedy spôsobiť,

že nakoniec z pôvodnej informácie vyjde niečo úplne iné. Fungujú tak napríklad, klebety na dedine, alebo v škole. Alebo to môže byť pochopené úplne inak zo strany poslucháča tiež skrz jeho náladu, postoje, či pamäť.

A s pamäťou budeme pracovať aj v ďalšej úlohe. Vyskúšame si akú dôležitú úlohu zohráva pri podávaní informácií.

Vašou úlohou bude prečítať si úryvok tak, aby ste ho vedeli prerozprávať a zapamätali si čo najviac informácií.

Úryvok č. 2.

*„Ako člen tímu **Hviezdných lôpt** som si užíval nielen zvýšenú pozornosť ľudí v meste **KYBERFUTBALU**, ale takisto aj tréningy ako na ihrisku tak aj vo vnútri **Základne**. So spoluhráčmi sme naplno využívali kondičné **trenažéry**, ktoré sme umiestnili do našej telocvične.*

*Prvým bol bežiaci pás v podobe širokej bielej **skrine**, do ktorej sa dalo vojsť. Vnútri bola tma. Celý priestor osvetľoval iba malý displej s pár tlačidlami vo veľkosti **kalkulačky**. Nastavil som si na ňom požadované parametre na beh. Po potvrdení voľby sa podlaha podo mnou začala posúvať a steny skrine okolo mňa sa premenili na **les**. Mohol som začať makat’.*

*Pod nohami som mal lesnú cestičku. Najprv som **klusal**, no potom sa zem začala pohybovať rýchlejšie a tak som musel pridať. Keď zariadenie zaznamenalo, že začínam spomaľovať a uberať z tempa, ktoré som si prednastavil, postihol ma **trest**. Za sebou som počul neprijemné, fakt hrozivé zvuky. Obzrel som sa a zistil, že sa za mnou rútila nechutná skupinka **zombíkov!***

2. Úloha:

Vyberieme 5 žiakov a zadáme úlohu: prerozprávaj úryvok tak, aby zaznelo čo najviac informácií, ktoré si si zapamätal. (Vyznačené slová by mali v prerozprávanom príbehu zaznieť).

Záver úlohy: Ako ste mohli vidieť, príbeh bol prerozprávaný správne, zazneli tie podstatné informácie, ktoré zaznieť mali, ale určité veci boli povedané inak.

DISKUSIA:

Znel tento úryvok ako niečo, čomu sa dá veriť? Mohli by sme niečo také zažiť? Možno za pár rokov, ale dnes by sme povedali, že by sa mohlo jednať o vymyslený príbeh. Pokiaľ sa bavíme o vymyslených veciach, tak sa žiada porozprávať vám aj o hoaxoch, konšpiračných teóriách alebo fake news. Aký je medzi nimi rozdiel? Poďme sa na to pozrieť.

Čo je to hoax, dezinformácia, fake news?

Hoax je falošná správa alebo konšpiračná teória, ktorá sa šíri medzi ľuďmi bez toho, aby bola založená na faktických dôkazoch. To môže byť napríklad žart, ktorý sa nesprávne chápe ako

pravdivá informácia. Hoax môže vzniknúť omylom – niekto niečo zle pochopí a chybné interpretuje. No často je na začiatku úmysel – vedomé rozhodnutie niekoho šíriť nepravdu, strach alebo nenávisť.

Fake news sú zase zamerané na účelové šírenie nepravdivých informácií s cieľom ovplyvniť verejnú mienku a názory. Tieto správy sa často šíria na sociálnych sieťach a môžu byť veľmi nebezpečné, pretože môžu viesť k neoprávnenej panike, závažným nedorozumeniam a dokonca k nenávisti voči iným ľuďom.

Dezinformácia znamená zámerné šírenie nepravdivých informácií za účelom ovplyvnenia rozhodnutí alebo názorov ľudí. Táto technika je často používaná v politických kampaniach alebo propagande.

DISKUSIA

Stretli ste sa niekedy s týmito pojmi? Poznáte iné formy manipulácie? (deepfake,...)

Ako sa brániť proti hoaxom? / 5 krokov proti hoaxom

1. Kde si sa informáciu dozvedel? Ak zo stránky, ktorú si nikdy predtým nevidel, dávaj pozor, môže sa ťa snažiť zámerne oklamať.
2. Neznie podozrivo? Ak áno a doteraz si o ničom takom nepočul, zastav sa na chvíľku a porozmýšľaj. Je možné, že ide o fake news alebo dezinformáciu.
3. Overil si si to? Najlepšia obrana je zistiť, či informáciu alebo správu zverejnilo aj médium, ktorému sa dá veriť. Rýchla kontrola iných médií ťa ubezpečí, či je informácia pravdivá alebo nie..
4. Nezdieľaj, čo si nevieš overiť. Presne tak sa totiž klamlivé informácie šíria- cez ľudí, ktorí bezhlavo zdieľajú všetko.
5. Mysli kriticky, pýtaj sa otázky a never automaticky všetkému.

V tomto podujatí sme Vám chceli ukázať aké dôležité je zamýšľať sa nad tým, čo počujeme, odkiaľ čítame správy, a aj to, že si treba overiť zdroje a neveriť všetkému, čo nám kto povie.

Úryvky, ktoré sme použili v podujatí, boli z knihy Kyberfutbal 2.2.2 slovenského spisovateľa Júliusa Belana. Táto kniha nehovorí o hoaxoch, ale autor v nej opisuje svet, ktorý už nie je taký, aký býval. Ľudia žijú vo vesmírnych lodiach a čakajú, kým sa vybuduje nová planéta. Hlavný hrdina - dvanásťročný Artúr opisuje svoj život na vesmírnej lodi a rovnako aj vianočný darček, ktorý si tak veľmi prial, Kyberfutbal 2.2.2., jediný šport, ktorý ľudstvo má. Vstúpte do neho s Artúrom a zažijete neskutočný svet plný dobrodružstva, akcie a nezabudnuteľných futbalových zápasov. Ktovie, možno sa táto vymyslená fikcia niekedy v budúcnosti stane realitou. Ale dovtedy sa môžete zabávať pri čítaní zážitkov z vesmírnej lode a pri hraní Kyberfutbalu.

Záver

Dávajte si pozor na to, čo čítate, čo pozeráte, čo počúvate a čo zdieľate. A aby ste na to nezabudli na pamiatku od nás dostanete záložky do kníh.

**M
Ô
Ž
E
T
E
M
I**

Čo rád/rada čítam?

Čo rád/rada pozerám?

Čo rád/rada počúvam?

Čo rád/rada zdieľam?

**V
E
R
I
Ť
?**

Na planéte Zem sa začal šíriť vzduchom veľmi nebezpečný vírus. Dostal meno NARUBY 321. Najskôr nebol až taký nebezpečný, no postupne sa ním nakazilo stále viac a viac ľudí. Vírus sa prejavoval naozaj čudesne- nakazení začali vystrájať neuveriteľné bláznovstvá. Šoféri namiesto jazdenia dopredu cúvali, jednotkári sa odrazu učili na štvorky, štvorkári zasa na jednotky. Čo bolo najhoršie, všetci boli neovládateľne zlí a chceli sa s každým hádať a biť.

Dlho sa nevedelo, odkiaľ tento vírus prišiel. Kto ho pustil do sveta? Teórii bolo naozaj veľa. Po mnohých rokoch prišlo k jednému dôležitému objavu! Vírus sa dal liečiť! Ako? Liekmi vyrobenými z kôry hociktorého stromu! Všetci sa tešili, že sa život vráti do normálu, a tak sa stalo, že stromy mizli raketovou rýchlosťou a nové nestíhali rásť.

Dnes je rok 2222. Ľudia spravili všetko preto, aby čo najviac zabránili šíreniu vírusu, ale NARUBY 321 napriek tomu stále existuje.

Už nežijeme na planéte Zem. Vírus ju poznačil natol'ko, že kvôli úbytku zelene sa ľudstvo muselo odsťahovať z planéty.

**M
Ô
Ž
E
T
E
M
I**

Čo rád/rada čítam?

Čo rád/rada pozerám?

Čo rád/rada počúvam?

Čo rád/rada zdieľam?

**V
E
R
I
Ť
?**

„Ako člen tímu Hviezdnych lôpt som si užíval nielen zvýšenú pozornosť ľudí v meste KYBERFUTBALU, ale takisto aj tréningy ako na ihrisku tak aj vo vnútri Základne. So spoluhráčmi sme naplno využívali kondičné trenažéry, ktoré sme umiestnili do našej telocvične. Prvým bol bežiaci pás v podobe širokej bielej skrine, do ktorej sa dalo vojsť. Vnútri bola tma. Celý priestor osvetľoval iba malý displej s pár tlačidlami vo veľkosti kalkulačky. Nastavil som si na ňom požadované parametre na beh. Po potvrdení voľby sa podlaha pod mnou začala posúvať a steny skrine okolo mňa sa premenili na les. Mohol som začať makat'. Pod nohami som mal lesnú cestičku. Najprv som klusal, no potom sa zem začala pohybovať rýchlejšie a tak som musel pridať. Keď zariadenie zaznamenalo, že začínam spomaľovať a uberať z tempa, ktoré som si prednastavil, postihol ma trest. Za sebou som počul nepríjemné, fakt hrozivé zvuky. Obzrel som sa a zistil, že sa za mnou rútila nechutná skupinka zombíkov!“

DÁVAM SI POZOR, ČO....

ČÍTAM, POZERÁM, POČÚVAM A ZDIEĽAM.

4. podujatie - Tvory mesta

Terézia Kyselová

Staromestská knižnica v Bratislave

1. Vtiahneme účastníkov do témy kritického myslenia vo verejnom priestore. Naším cieľom je, aby si uvedomili, koľko prvkov ich podvedome ovplyvňuje a rozhoduje pri ich výbere miesta pobytu alebo cesty.
2. Na úvod oboznámime účastníkov s obsahom aktivity a s pojmom mentálnych máp (mental maps) od urbanistu Kevina Lyncha (viď obr.). Ukážeme rôzne ich riešenia. Ubezpečíme, že nejde o kvalitu estetického prevedenia. Estetická kvalita nezníži výpovednú hodnotu. (Je to iba ako keby vysvetľovali cestu svojmu kamarátovi pomocou jednoduchej skice.)
3. Účastníkov vyzveme, aby si zavreli oči a predstavili si postupne celú cestu od domu do školy (môže byť aj iná možnosť).
4. Následne každý na vlastný papier zakreslí svoju mentálnu mapu cesty podľa zadania. Kresbou na nej identifikujú, podľa akých prvkov sa orientujú, čo sa im cestou páči a čo nie, čo im vadí a na čo sa počas cesty tešia. Môžeme klásť doplňujúce otázky (Prečo nakreslili práve tieto prvky na svojej ceste? Podľa čoho si vyberajú svoju cestu? Aké to bolo, keď išli touto cestou prvý krát – čo si všímali? Aké je to, keď už cestu poznajú naspamäť? Kedy musia zbystriť svoju pozornosť? Kedy spomalia a kedy idú s istotou? Aké používajú skratky, keď sa ponáhľajú? Menia niekedy trasu a prečo?). Kladieme dôraz na to, aby pracovali na zadaní čo najviac samostatne.
5. Po dokončení samostatnej práce nasleduje spoločná diskusia. Urobíme si výstavu (rozložíme práce napr. na zem, na stenu) a rozprávame sa o jednotlivých trasách, čo je na nich nakreslené, čo majú spoločné. Účastníci vysvetlia, podľa čoho sa orientujú v priestore a ako si vyberajú svoje trasy (Ak trasu absolvujú autom, tak prečo? Je pre nich cesta autom/MHD príjemnejšia ako cesta peši alebo na bicykli?). Ak sa im na ich trase niečo nepáčilo, už s tým niekedy niečo spravili? Premiestnili dáky predmet (napr. spadnutý konár, vyhodili smet)? Ozvali sa na zodpovedný orgán, vlastníka priestoru (vedenie mesta, školy)? Ak sa to boja urobiť osobne, vedia o online možnostiach podnetov od občanov (nap. www.odkazprestarostu.sk)?
6. Nakoniec zhrnieme zistenia, vyzdvihneme prácu účastníkov a pomenujeme čo sme sa touto aktivitou naučili. Povzbudíme ich, aby sa nebáli kriticky nazerať na svoje okolie, že aj oni ho môžu meniť a byť jeho aktívnymi účastníkmi.

5. podujatie - Falošné správy

Martina Beňovičová

Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne

HOAX je falošná správa, alebo konšpiračná teória, ktorá sa šíri medzi ľuďmi bez toho, aby bola založená na faktických dôkazoch. Toto môže byť napríklad žart, ktorý sa nesprávne chápe ako pravdivá informácia.

FAKE NEWS sú zase zamerané na účelové šírenie nepravdivých informácií s cieľom ovplyvniť verejnú mienku a názory. Tieto názory sa často šíria na sociálnych sieťach a môžu byť veľmi nebezpečné, pretože môžu viesť k neoprávnenej panike, závažným nedorozumeniam a dokonca k nenávisti voči iným ľuďom.

DEZINFORMÁCIA znamená zámerné šírenie nepravdivých informácií za účelom ovplyvnenia názorov alebo rozhodnutí ľudí. Táto technika je často používaná v politických kampaniach alebo v propagande.

Je dôležité pochopiť rozdiely medzi týmito termínmi a byť kritický voči informáciám, ktoré sa nám prezentujú. Skúšaj získavať informácie z viacerých zdrojov a overuj ich faktickú pravdivosť.

Predstavenie knihy a ukážka z „Klikal som a čítal som“ – Ján Kurinec. Strana 6

2 HLAVNÉ ZDROJE (PRAMENE), Z KTORÝCH DETI V SÚČASNOSTI PRÍJMAJÚ NAJVIAC INFORMÁCIÍ....

Ako si overíme informácie, ako zistíme, či sú pravdivé? Čo budeme na o potrebovať?

- Zistíme, či človek, ktorý o tom hovorí, aj tomu naozaj rozumie

Príklad: Auto si nedáme opraviť pani učiteľke, alebo...

Influenceri, blogeri, youtuberi, instagrameri. Akých poznáte?

- Zistíte si, či je ich obsah iba zaplatenou reklamou na nejaký výrobok, hru...
- Nech ťa nezaujíma, či má 100tis lajkov, milión odberateľov, či je zo SK, USA,...
- !!! Rozmýšľať nad tým, či človek hovorí fakty, alebo svoj názor!!!

Recenzent je človek, ktorý sa venuje tomu istému odboru ako autor a jeho knihu skontroloval. Poradil mu, ako niektoré veci vylepšiť alebo opraviť. Recenzenti bývajú zvyčajne dvaja. Sú to takí kontrolóri kvality. Sú vydavateľstvá, ktoré nazývame renomované. Znamená to, že majú dobrú povesť. Získali si ju tým, že si dávajú záležať na tom, aby vydávali kvalitné knihy. Preto si treba všímať aj toto: Kto vydal knihu, ktorú čítam? Aké iné knihy v tom vydavateľstve vyšli? Webstránky vydavateľstiev ti pomôžu, aby si sa v tom lepšie zorientoval.

Zoznam literatúry : To je zoznam knižiek, ktorými si autor pomáhal pri písaní. Vlastne, môžu to byť aj články v časopisoch alebo na internete. Voláme ich aj zdroje. Tento zoznam literatúry je akýmsi autorovým priznaním.

Pri kontrole zoznamu literatúry treba byť zvlášť opatrný pri overovaní autorov, ktorí zverejňujú svoje články na internete. Možno si si už všimol, nie je to žiadna novinka, že webstránky sa častokrát citujú navzájom. To znamená, že ten istý text je dookola kopírovaný rôznymi stránkami a už sa vlastne ani

nedá vypátrať, koho je pôvodné autorstvo. Znamená to, že ak sa niečo dočítaš hoci aj na päťsto webstránkach a v tristo knihách, ešte to nemusí znamenať že to je reálny fakt. Že je to naozaj skutočnosť. Pretože niekto si niečo mohol vymyslieť a ostatní...

NEZNÁMA AUTORITA Počuli ste niekedy : dobre info zdroj, istá odborníčka, svedok ktorý nechce byť menovaný, jedna nemenovaná kamarátka....

Nie je to náhoda! Akonáhle narazíš na takto pomenovaných (teda vlastne nepomenovaných) expertov, ktorí ťa chcú o niečom informovať alebo presvedčiť, zbystri všetky zmysly! Dokonca môžeš aj celkom zapochybovať: Existujú vôbec takíto ľudia, tieto neznáme authority v skutočnosti? Alebo si ich niekto iba vymyslel?

Ukážka z knihy str. 24-25.

Vždy maj na pozore, keď ti niekto dáva na výber len dve možnosti!

Ide o to, že ak o niečom neexistuje dôkaz, niektorí ľudia si myslia, že automaticky platí opak.

Vždy treba mať dôkazy na to, čo hovoríš. Ale ak niečo dokázať nevieš, neznamená to, že opak je pravdou! Aj ten opak totiž treba dokázať.

Napríklad...

Typickým klamom môže byť toto: Dokázal už niekto, že existujú mimozemšťania?

To znamená, že mimozemšťania neexistujú! Vybavené! ☹

A dá sa to použiť aj opačne?

Samozrejme. Deti, dokázal niekto, že neexistujú mimozemšťania?

Ešte nie.

To znamená, že mimozemšťania existujú! Vybavené!

Falošný argument používajú často tí, ktorí chcú odvieť pozornosť. Rýchlo zmenia tému a ty sa ani nenazdáš a už sa rozprávate o niečom inom. A dokážu zmeniť tému naozaj prefíkaným spôsobom.

Príklad: Keď prídem domov, a vidím, že povinnosti, ktoré mali byť hotové, nie sú.... Samko, prečo si nespratal tie riady.. a Samko reaguje – Ani Matúš nepovysával !

Väčšina nemá pravdu preto, lebo je väčšinou, ale preto, lebo vie svoje tvrdenie aj dokázať.

Príklad: ak by ste išli na výlet do lesa ...

Ukážka z knihy str.54-59.

Zhrnutie + voľná diskusia.

Fake news kvíz

Fake News správy môžu byť

- a/ bezpečné
- b/ nebezpečné
- c/ vtipné

Pred zdieľaním akýchkoľvek správ by sme mali

- a/ overiť si zdroj
- b/ poradiť sa so spolužiakom
- c/ zistiť si viac o pôvode správy

Dezinformácia je

- a/ šírenie pravdivých informácií na nete
- b/ zámerné šírenie nepravdivých informácií
- c/ je často používaná v politických kampaniach

Kto sa môže stať obeťou fake news

- a/ vedci
- b/ žiaci
- c/ knihovníci

Aké veľmi „zaujímavé“ veci sa Peťo dozvedel, že :

- a/ na dne Tichého oceána našli plutvu morskej panny
- b/ zem je plochá
- c/ knižnica je zrušená

6. podujatie - O bludoch

Žofia Lehelová

Staromestská knižnica v Bratislave

/1/

čítanie rozprávky *A je to tak!* od H. C. Andersena (môj vlastný, mierne improvizovaný preklad)

/2/

ROZBOR ROZPRÁVKY (s dôrazom na hlavné znaky dezinformácií; a to v texte starom dve storočia)

zo začiatku **vtip** – potom **senzácia** – **šírenie a gradovanie** – **nátlakové šírenie** – **masovosť** – presvedčí o pravdivosti aj originálneho pôvodcu – **do médií** – a ak v médiách musí byť **pravda**

/3/

DRUHY SKRESLENÝCH INFORMÁCIÍ

*DIS*informácie – nevedomky šírené nepravdivé informácie

*DEZ*informácie – vedome šírené nepravdivé informácie

*MAL*informácie – škodlivé informácie založené na pravde, šírené so zámerom ublížiť

/4/

BLUDY vs OBLUDY

pokiaľ šíria zavádzajúce informácie nevedomky a bez zámeru ublížiť – len *BLUDY*

keď však šíria zavádzajúce informácie vedome a so zámerom ublížiť – skutočné *OBLUDY*

/5/

UKÁŽKY FORIEM SKRESLENÝCH INFORMÁCIÍ

CLICK-BAIT

odkazová/klikacia návnada v titulku, cieľom upútať pozornosť, prekliknutím na daný web sa tomu zvyšuje návštevnosť a zisk z reklamy

Príklady: Muž sa pokúša objať leva, neveríte, čo sa stane potom!; Môžeš zjesť pizzu, cestoviny a slaninu a pritom schudnúť 0,7 kg denne!

FAKE NEWS

úmyselné šírenie dezinformácií cez tradičné/internetové médiá alebo sociálne siete za účelom politického či finančného zisku

Príklady: digitálne upravená fotografia Z. Čaputovej zo schôdze s M. Zemanom pri príležitosti stretnutia predstaviteľov V4; digitálne upravená fotografia pápeža Františka v drahej bunde (robotník Pablo zo Chicaga za využitia AI) ; digitálne upravená fotografia zatýkaného D. Trumpa (investigatívny novinár Eliot Higgins tiež za využitia AI)

HOAXY

podvodná, mystifikačná, varovná či žartovná klamlivá správa; nevyžiadaná a vyzýva k ďalšiemu šíreniu

Príklady: značka **zelenej žaby** na potravinách (FB príspevok Marka Ovíska: so zázračným prístrojom zistil, že obsahujú rôzne „svinstvá“ X v skutočnosti značka výroby s ohľadom na udržateľnosť a dodržanie štandardov ochrany prírody a ľudských práv); **mobilizácia** Slovenska (sms správy o mobilizácii mužov vo veku 18-60 rokov pod hrozbou sankcií X viedlo k nebyvalému nárastu podania vyhlásení odmietajúcich boj so zbraňou v ruke)

KONŠPIRAČNÉ TEÓRIE

teória sprisahania – kriminálneho, politického či skupinky mocných (vláda, korporácie, medzinárodné organizácie, tajné spolky, národy a náboženstvá, mimozemské civilizácie)

Príklady: anjeli svetla (sprisahanie o čipujúcich jašterých ľuďoch v podzemí); chemtrails (kondenzačné stopy lietadiel za špeciálne látky určené na ovplyvňovanie ľudí, napr. pri voľbách)

PROPAGANDA

zámerné pôsobenie na myslenie a cítenie ľudí; cieľom ideovo a citovo ovládať obyvateľstvo; účelom vyvolať zosilnie určitých postojov alebo aktivít más ovládaných danou ideológiou

Príklady: **protižidovská propaganda** medzivojnového Nemecka: židia ako potkany (Das Kleine Blatt, 1939); **protipristáhovalcká propaganda** súčasnej Británie: pristáhovalci ako potkany (Daily Mail, 2015)

/6/

AKO SA BRÁNIŤ: všímať si ZNAKY NEDOKONALÉHO TEXTU

AMATÉRIZMUS

nezvládnutie textu; zlá gramatika a štylistika, slabé grafické spracovanie stránky, funkčné chyby na stránke

Príklady: **New World Order Opposition** – Putin vysvetlil, prečo USA pocítia odpoveď Ruska (nadpis po slovensky, text v češtine, detinské skratky, pravopisné chyby, nepresvedčivá podoba stránka)

HRA NA CITY

vyvolať silnú emocionálne reakciu (hnev, strach, radosť, súcit, škodoradosť), citovo zafarbené slová, nadávky, výkričníky

*Príklady: **Nový Čas** – Kráľovná v nebezpečenstve: FBI zverejnila šokujúce dokumenty! Takto mal vyzeráť atentát na Alžbetu II. (senzačný obsah, do oka bijúci nadpis, veľké slová, výkričník, na city)*

TÁRANINA

zložitý vedecký alebo úradnícky štýl; budí dôveru x nedá porozumieť; zhuk bez zmyslu či obsahu

*Príklady: úryvok z vyhlásenia skupiny členov **Neformálneho ekonomického fóra o migrácii***

ZJEDNODUŠOVNIE

príliš jednoduchá a jasné závery, nedáva priestor na opačný názor, žiadne protiargumenty, nezohľadňuje skutočnosť v celej jej zložitosti

*Príklady: **M. Zeman** – „Netvrdím, že všetci moslimovia sú teroristi, tvrdím, že všetci teroristi sú moslimovia“ (Reflex 2011) **X Europol o terorizme za rok 2016** (v 2016 ohlásených 142 v 8 štátoch EÚ, džihádisticky motivované znížili zo 17 v roku 2016 na 13 v roku 2015 a len za 6 ISIS)*

SKRYTÁ MANIPULÁCIA

navonok nestranné; nenápadne podsúva myšlienky; odvoláva na konkrétnu skupinu ľudí; výrazy ako „všetci vieme“, „je zrejmé“, „je vedecky dokázané“ apod.

*Príklady: **badatel.net** – U týchto potravín je vedecky dokázané, že zabíjajú rakovinu (poučovanie v úvode, nátlakové opakovanie *detoxikujte*, podsúvanie postupu)*

/7/

AKO SA BRÁNIŤ: všímať si KTO V POZADÍ (autor, médium, zdroje)

téma George Soros (a spol.)

badatel.net – Soros, Schwab a Gates sú „nesvätá trojica“, ktorá naplánovala našu dystopickú minulosť, súčasnosť i budúcnosť (neuvedený autor, neuvedený zdroj, upravená fotografia z filmu, emočne podfarbený jazyk nadpisu, pôsobenie na city, senzačnosť, obviňovanie, podsúvanie názoru, manipulácia)

Denník N – Nenávisť voči Sorosovi je celosvetová choroba (autor uvedený a dodatočne možno dohľadať, že odborník na tému; fotografia z reality (tzv. billboardová kampaň proti Sorosovi v Maďarsku), nadpis jednoduchý, jasný a k veci)

/8/

AKO SA BRÁNIŤ: rola VEREJNÝCH ČINITEĽOV

vedieť odlíšiť zodpovedného politika od populistu

!mimoriadne dôležité, koho si zvolíme – priamo ovplyvní naše životy!

POPULISTA: viní iných, straší, je konfliktný, nikdy sa nemýli, neprizná chybu

ZODPOVEDNÝ POLITIK: znáša zodpovednosť za konanie, povzbudzuje, pripúšťa svoju nevedomosť, vie sa ospravedlniť

Príklady: vyhlásenie strany MOST-HÍD o vláde zo SMEROM X vznik ich spoločnej koalície; vyhlásenie M. Uhríka o zahraničných mimovládnych organizáciách

/9/

NÁPOMOCNÉ STRÁNKY

hoax.sk

konspiratori.sk

demagog.sk

Hoaxy a podvody – Polícia SR (Facebook, Instagram)

/10/

PREČO NALETÍME: SLON a jeho JAZDEC

SLON – emócie, intuícia

JAZDEC – rozum, logika, úsudok

v momente, keď *slon* predbehne *jazdca*, nastáva problém

/11/

PESTOVAŤ ZDRAVÉ NÁVYKY

sledovať dôveryhodné médiá aj protistranu (na úrovni)

správy vo svetovom jazyku

všimáť si vlastné emócie

/12/

PESTOVAŤ KRITICKÉ MYSLENIE

NIE kritika, NIE všetko čierne

všimanie *zlého* aj *dobrého*

PAMÄTAŤ SI: okolo stále dosť statočných, úprimných a poctivých ľudí, ktorí si zaslúžia našu dôveru!

/13/

K OBRANE, ZDRAVÝM NÁVYKOM A KRITICKÉMU MYSLENIU: naučiť sa stíšiť, odpojiť, sústrediť a čítať knihy

schopnosť nerušeného SÚSTREDENIA medzi najdôležitejšie *predpoklady učenia, umeleckej kreativity, výkonu akejkoľvek činnosti*

vykonávanie VIACERÝCH ČINNOSTÍ naraz preťažuje pracovnú pamäť, *spomaľuje rozhodovanie, vedie k väčšej chybovosti*

MULTITASKING NEEFEKTÍVNY

POTREBA KONCENTRÁCIE NA VNÚTORNÝ POKOJ – NIE len efektívnosť a úspech + HODNOTY: zmysluplná práca k vyššej miere šťastia a menej frustrácií, depresí

KNIHY – o svete okolo pojednávajú stále hlbšie, obširnejšie a pravdivejšie než čokoľvek iné + rozvíjajú myseľ, usudzovanie, prejav, fantáziu a i. + podporujú schopnosť koncentrácie a nastolenia vnútorného pokoja

ZDROJE

ANDERSEN, Hans Christian. Így igaz! In ANDERSEN, Hans Christian. *Mesék*. Budapest: Park Könyvkiadó, 2005. ISBN 963-530-316-5, s. 17-19. (preklad na ďalšej strane)

NUTIL, Peter. *Média, lži a príliš rýchly mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018. 189 s. ISBN 978-80-271-0716-2.

CELÝ Magazín N: Kritické myslenie. Október/10/2017. Ročník 2.

Na konci mesta stál kurín. Slnko zapadalo a sliepky sa chystali na spánok. Jedna z nich, ušľachtilá dáma bielej farby a krátkych nôh, najprv vzorne uložila svoje vajíčka, zobákom sa prečesala a až potom sa usalašila. Stratila pritom malé pierko, ktoré nehlučne dopadlo na zem.

„Toto mi uletelo“ povedala. „Nič to, čím viac sa štipem, tým som napokon krajšia!“ hlesla len tak zo žartu a zaspala.

Okolo už bola tma, sliepky pokojne podriemkavali, až na jednu. Bezprostredná susedka bielej dámy sedela s otvorenými očami a všetko počula. Nedalo jej, musela pošepkať svojej známej:

„Už to počula? Nebudem menovať, ale je tu jedna sliepka, ktorá sa pre parádu dobrovoľne ošklbáva! Kebyže ja som kohút, opovrhovala by som takýmto správaním.“

Na strome nad kurínom vysedávala sovia rodinka, známa svojim ostrým sluchom. Ich pani mama razom spustila:

„Počuli ste to? Lebo ja až priveľmi dobre. Jedna sliepka natoľko pozabudla na pravidlá slušného správania, že si vyšklbala všetky perá a to priamo pred očami akéhosi kohúta! Musím to povedať švagrinej.“ A už aj letela ďalej.

Švagrína bývala vedľa holubníka.

„Počula si to?! Počula?!“ spustila mama sova. „Je tu istá sliepka, čo si kvôli kohútovi všetky perá vyšklbala. Dozaista zamrzne, ak už nezamrzla!“

„Kde, kde?“ rozhrkútali sa holuby v holubníku.

„Na susednom dvore. Na vlastné oči som videla. Je neslušné o tom vôbec rozprávať. Ale je to čistá pravda!“ tvrdila mama sova.

„Je to čistá pravda, veru tak!“ spustili holuby. „Je jedna sliepka, podľa niektorých dokonca dve, čo si vyšklbali všetky perá, len aby sa odlíšili a získali pozornosť kohúta. Je to riskantná hra, raz-dva môžu prechladnúť, na horúčku sa dá zomrieť a veruže obidve už aj skapali.“

„Budíček, budíček!“ zakikiríkal kohút a vyletel na plot. Stále mal v očiach spánok, ale už roztruboval: „Troje sliepok pomrelo pre nešťastnú lásku k istému kohútovi! Vlastné pierka si vyšklbali! Hrôzostrašný príbeh, kto ho počuje, nech ho pošle ďalej!“

„Pošlite to ďalej!“ škriekali netopiere, húkali sovy, čvirikali kurence, kikiríkali kohúty, hrkútali holuby. „Pošlite to ďalej! Pošlite to ďalej!“ Takto sa príbeh šíril z dvora na dvor, z kurína na kurín, až sa vrátil tam, odkiaľ vyrazil.

„Bolo päť sliepok,“ hovorilo sa už vtedy „čo si vyšklbali vlastné perá, aby ukázali, ktorá z nich schudla viac z lásky ku kohútovi! Potom sa do krvi doštípali a na veľkú hanbu hneď aj pomreli!“

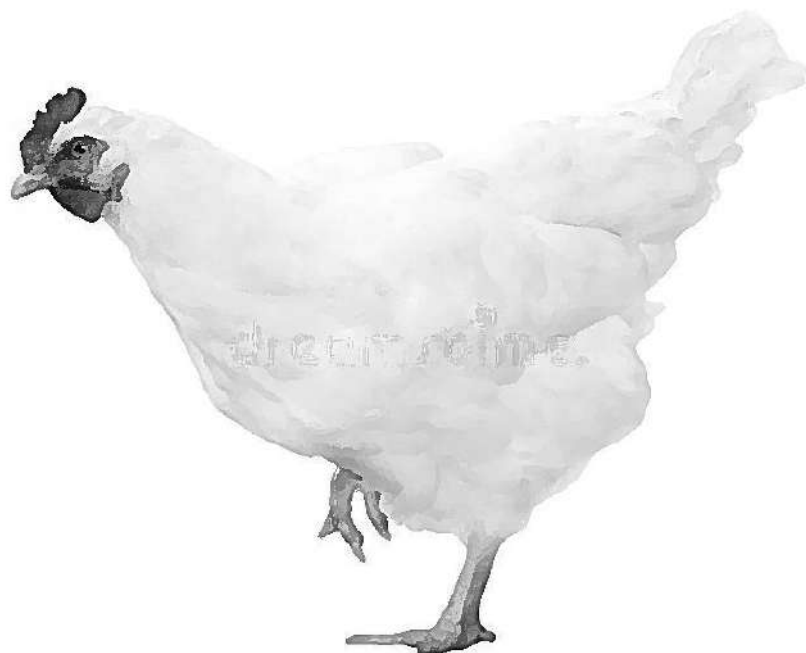
A ušľachtilá biela dáma, sliepka, ktorá to malé pierko stratila, sa v príbehu vôbec nespoznala, nuž povedala:

„Hrozné čosi! Podobné správanie nesmie zostať nepovšimnuté. Urobím všetko preto, aby sa celá záležitosť dostala do novín a dozvedela sa o nej celá krajina!“

Noviny príbeh prijali aj uverejnili. Pravdou totiž je: z malého pierka môže pokojne vzísť až päť sliepok!

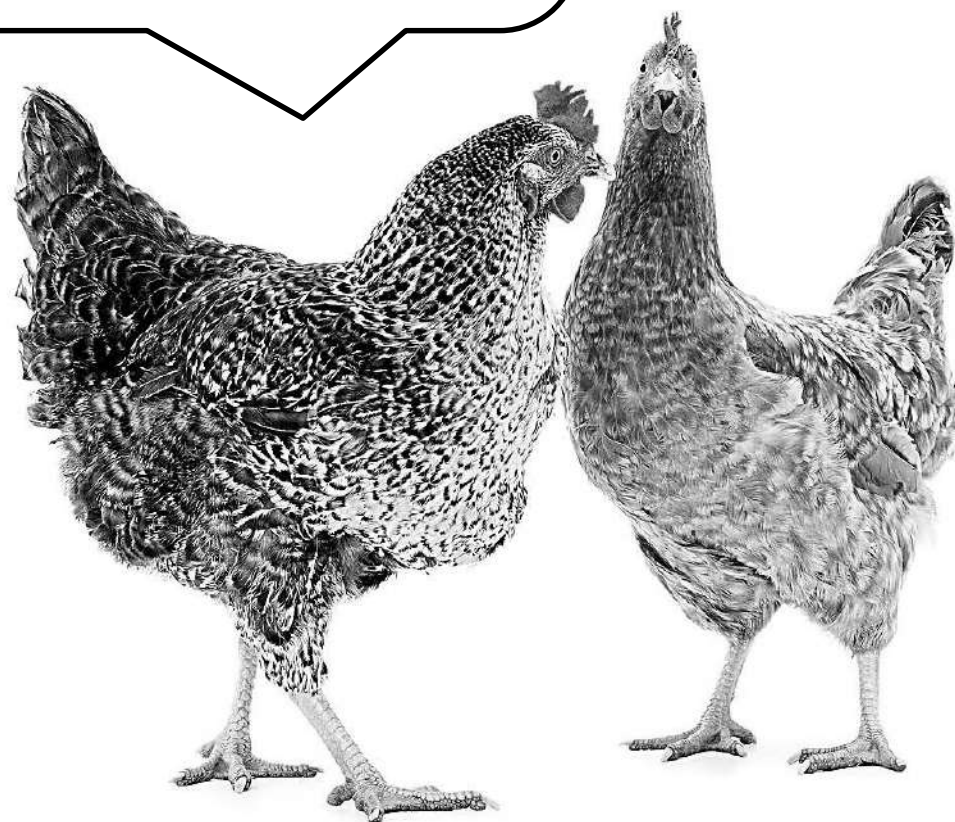
O BLUDOCH

Hlavne,
že budem
pekná...

VTIP

Ošklbáva sa,
tak!

SENZÁCIA

A high-contrast, black and white image of two owls. The owl on the right is shown in profile, with its beak open as if speaking. A white speech bubble originates from its mouth, containing the text 'Zamrzla' and three dots below it. The owl on the left is facing forward. The background is dark and textured.

Zamrzla

...

ŠÍRENIE & GRADÁCIA

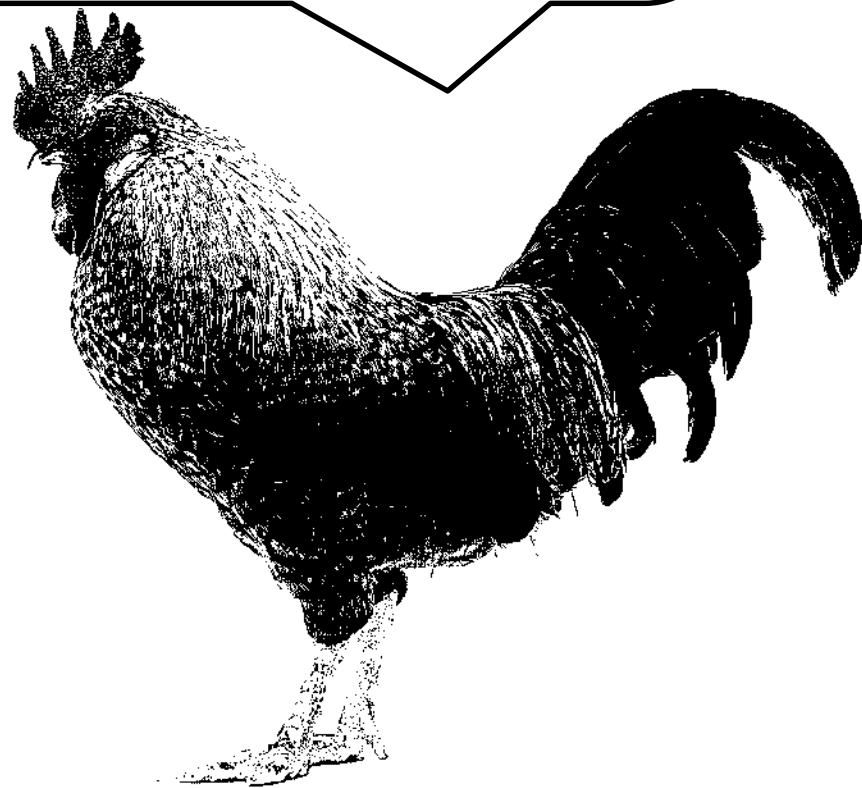

Vraj
dve!

Vraj
pomreli!

ŠÍRENIE & GRADÁCIA

Pošlite to
d'alej!

NÁTĽAK

**VŠETCI SME TO
POČULI!!!**

MASOVOSŤ

TOTO
patrí do
novín!

MÉDIÁ

A keď je to
v novinách,
musí to byť
pravda...

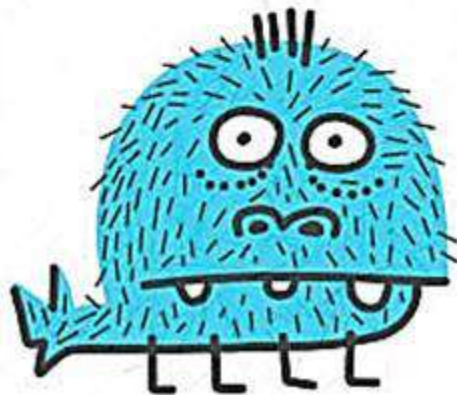
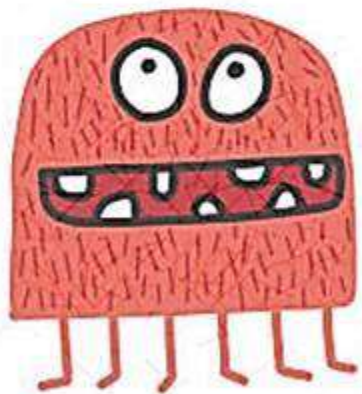
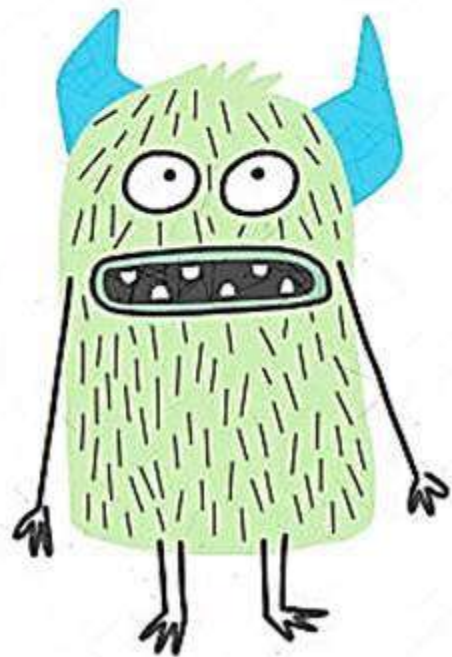

DISinformácie

DEZinformácie

MALinformácie

BLUDY

CLICK-BAIT

Man Tries to Hug a Wild Lion, You Won't Believe What Happens Next!

EARTH PORM — 1620 COMMENTS

Můžeš sníst pizzu, těstoviny a slaninu,
a zároveň **hubnout 0,7 kg** denně!

Nový fat reduktor zaručí Ti detoxikaci, lipolizu a metabolismus rychlejší o 76% - bez ohledu na to co jíš.

Přestaň hladovět a přilep náplast a už po 3 týdnech zmizí bříško, boky a celulitida na stehnech.

FAKE NEWS

Stretnutie predstaviteľov V4

generované AI

HOAXY

Neznámy páchatel posielal mužom od 18 do 60 rokov SMS správy s hoaxom o tom, že sa majú mobilizovať

Ešte pár dní môžete odmietnuť boj so zbraňou. Muži sa sporia, či je to zbabelé

MÁRIA BENEDIKOVIČOVÁ

Zapnúť články e-mailom

Konšpiračné weby a extrémisti v týchto dňoch strašia mobilizáciou, muži pod vplyvom týchto správ podávajú štátu vyhlásenia, že nebudú bojovať so zbraňou v ruke. Zákon umožňuje takéto vyhlásenie dať do konca januára.

KONŠPIRAČNÉ TEÓRIE

AŠTAR ŠERAN

PÁN JEŽÍŠ KRISTUS

PTAH

**POZOR! Vás a věci chtějí
očipovat ještěři 🛸 z pekel**

andele-svetla.cz

noverichipinside.com ♥ foebud.org

Obč. 2620

Bolšani 2035

PROPAGANDA

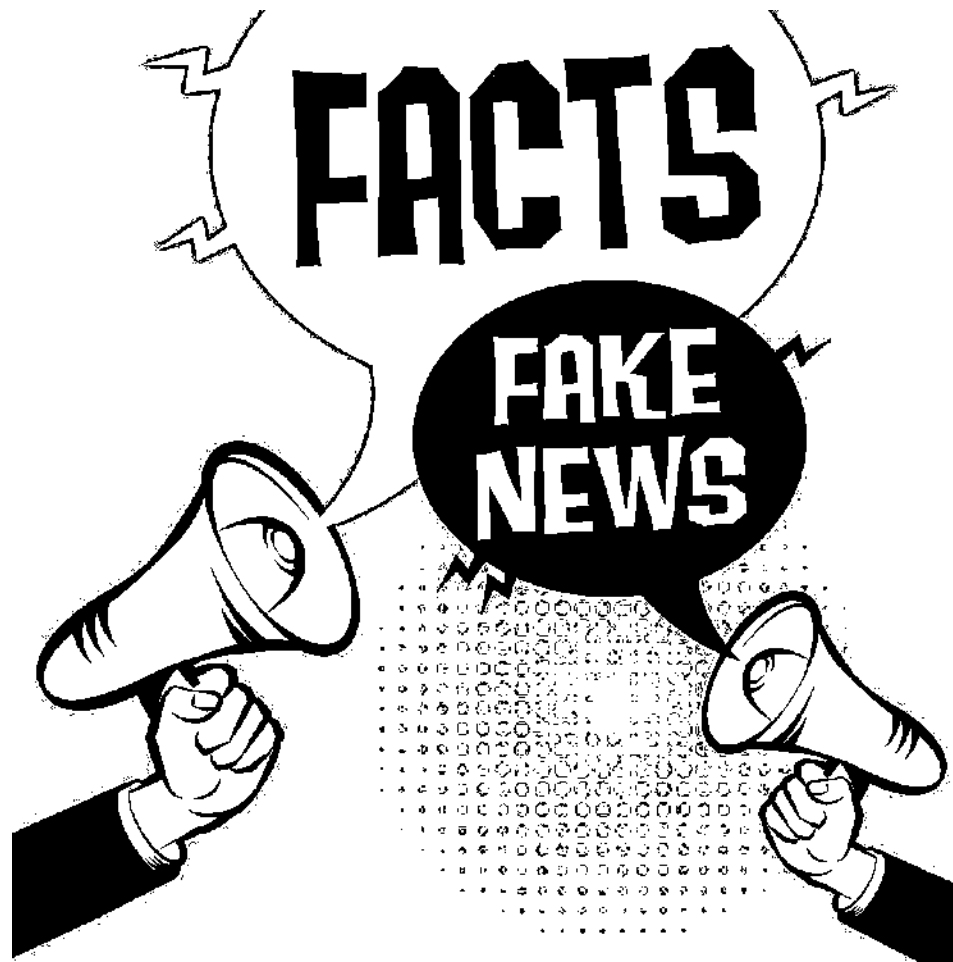
Das Kleine Blatt, 1939

mac

Daily Mail, 2015

ZNAKY NEDOKONALÉHO TEXTU

AMATÉRIZMUS

nezvládnutie textu
zlá gramatika a štylistika
slabé grafické spracovanie
stránky
funkčné chyby na stránke

New World Order Opposition

VIDEOTÉKA

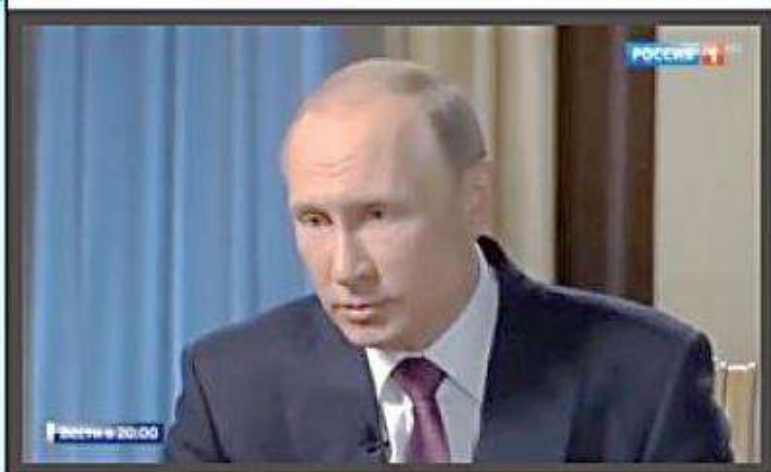
LITERATURA KE STAŽENÍ

TRIČKA A E-SHOP

REKLAMA NA NWO.ORG

ZPRÁVY

Putin vysvětlil, proč USA pocítia odpoveď Ruska

Politika. Rusko/Ukrajina. U.S.A./Kanada. Video

6ti minutový rozhovor s ruským prezidentem Vladimírem Putinem z 30.7.2017 na ruské státní televizi, kdy vysvětluje, proč Rusko přistoupilo k vypovězení velkého množství amerických diplomatů z Ruska. Jednalo se v první řadě o odvetný krok na různorodé sankce.

Avšak budoucností je spolupráce z rovnocenných pozic.

30.07.2017 Putin vysvětlil, proč USA pocítia odpov...

 RUS

Hledej

Humanitární sbírka pro Donbas

Pozvánka na seminář: Andrej Ivaško – Duchovní vědění Slova – Brno – 4-5.11.2017

HRA NA CITY

vyvolať silnú emocionálnu
reakciu (hnev, strach, radosť,
súcit, škodoradosť)
citovo zafarbené slová,
nadávky, výkričníky

26.05.2023 11:24 | [Správy](#)

Kráľovná v nebezpečenstve: FBI zverejnila šokujúce dokumenty! Takto mal vyzerať atentát na Alžbetu II. († 96)

Americký Federálny úrad pre vyšetrovanie (FBI) zverejnil dokumenty o plánovanom atentáte na zosnulú britskú kráľovnú Alžbetu II. počas jej návštevy Spojených...

TÁRANINA

zložitý vedecký alebo
úradnícky štýl
budí dôveru, ale nedá sa
porozumieť
zhluk slov bez zmyslu, nemá
obsah

Vzhľadom na uvedené okolnosti, možno každý historický proces vždy presne opísať, lebo národy udržiujú svoj rodný jazyk pomocou obsažných pojmov, nie ako médiá, ktoré zasadne používajú tie bezobsažné, teda ak neklamú doslovne v priamom prenose. V tom je výhoda spoločenskej pamäte, ktorá k výkladu histórie nepotrebuje rôzne propagandistické a jazykové ústavy. Preto je úlohou nášho klubu, aby sme v otvorenej diskusii určovali **smerovanie vývoja kultúry našich členov, životný štýl a logiku vedenia nášho sociálneho správania.**

**vyhlásenie skupiny členov
Neformálneho ekonomického fóra o
migrácii**

ZJEDNODUŠOVANIE

príliš jednoduché a jasné
závery

nedáva priestor na opačný
názor

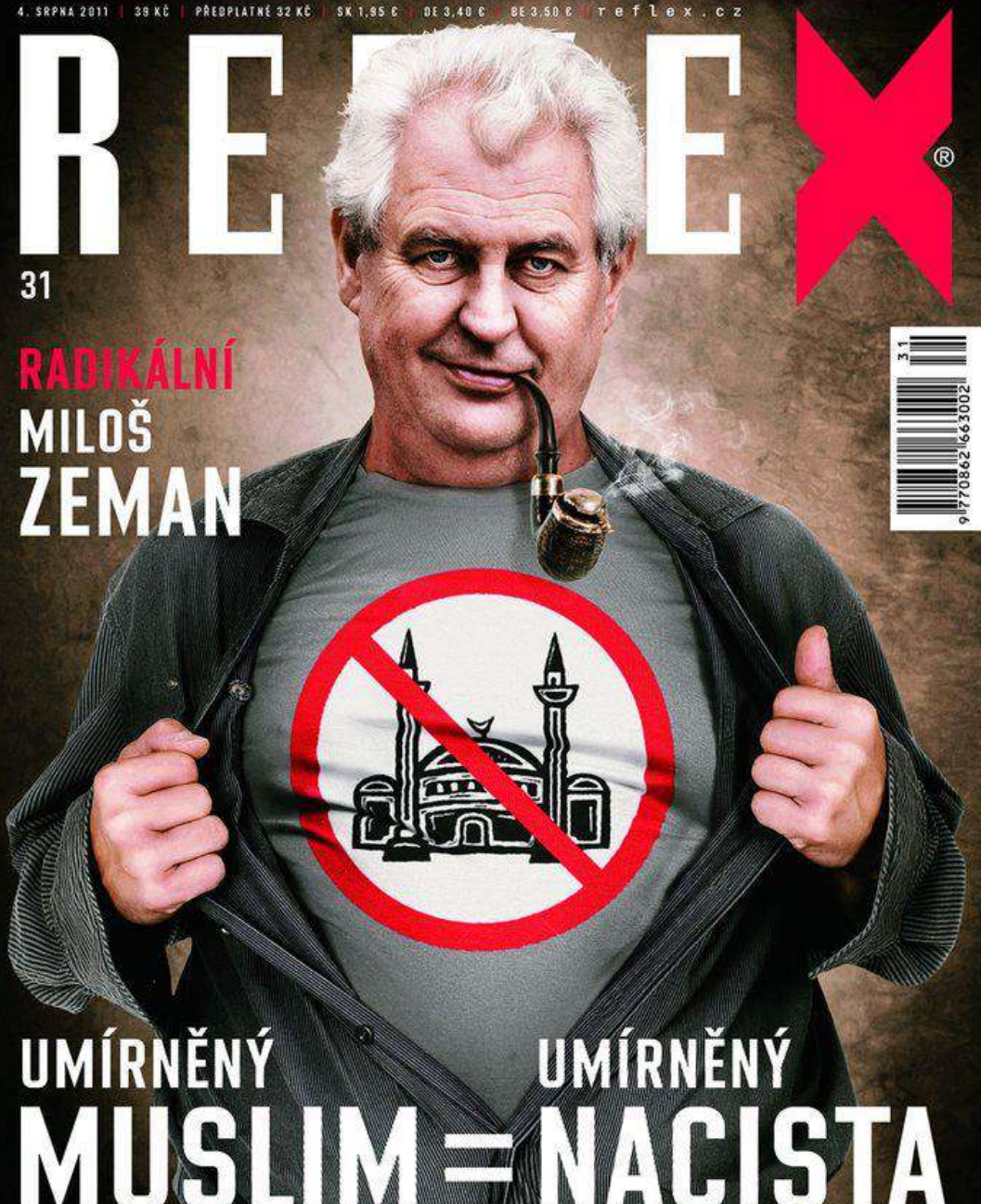
žiadne protiargumenty
skutočnosť nie v celej jej
zložitosti

REFLEX[®]

31

RADIKÁLNÍ
MILOŠ
ZEMAN

UMÍRNĚNÝ
MUSLIM = NACISTA
UMÍRNĚNÝ

*„Netvrdím, že
všichni
muslimové
jsou
teroristé,
tvrdím, že
všichni
teroristé
jsou
muslimové.“*

EUROPOL O TERORIZME ZA ROK 2016

„V roku 2016 bolo dohromady ohlásených 142 prekazených, nevydarených a uskutočnených teroristických útokov v ôsmich členských štátoch EÚ. (...)

Počet džihádistickejš motivovaných teroristických útokov sa znížil zo 17 v roku 2016 na 13 v roku 2015. Za šiestimi z nich stál tzv. Islamský štát.“

SKRYTÁ MANIPULÁCIA

navonok tvári nestranne
nenápadne podsúva myšlienky
odvoláva na nekonkrétne
skupinu ľudí
„všetci vieme“, „je zrejmé“,
„je vedecky dokázané“

U týchto potravín je vedecky dokázané, že zabíjajú rakovinu

06/09/2017 autor: [badatel](#) • 8 komentárov

 Print PDF Email

Na porazenie rakoviny a uistenie sa, že sa už nevráti, musíte dostať telo do rovnováhy a obnoviť jeho imunitný systém.

Ako je možné zabezpečiť tieto úlohy?

Detoxikujte, detoxikujte, detoxikujte a dosiahnite mierne alkalické PH. Popri tom zásobte váš organizmus tým najlepším dostupným bio /organickým a nutrične bohatým jedlom.

Vaším cieľom je vybudovať neporaziteľný imunitný systém a zaplaviť každú nerakovinovú bunku vo svojom tele výživnými látkami.

Existujú potraviny, ktoré majú vedecky preukázaný účinok pri odstraňovaní rakoviny.

KTO JE V POZADÍ

AUTOR

(či uvedený, čo o ňom zistiť)

MÉDIUM

(doba fungovania, povest',
vlastník a sponzor, reklamy)

ZDROJE

(spätne overiteľné)

Soros, Schwab a Gates sú „nesvätá trojica“, ktorá naplánovala našu dystopickú minulosť, súčasnosť i budúcnosť

22/05/2023 autor: redakcia • 42 komentárov

 Print PDF Email

Nenávisť voči Sorosovi je celosvetová choroba

GIDEON RACHMAN

Zapnúť články e-mailom

POPULISTA & ZODPOVEDNÝ POLITIK

viní iných - znáša zodpovednosť
straší - povzbudzuje
konfliktný - hľadá dohodu
neomylný - pripúšťa nevedomosť
neprizná chybu - ospravedlní sa

**VIETE SI PREDSTAVIŤ
VLÁDU BEZ SMERU?
MY ÁNO.**

PODTE VOLIŤ 5. MARCA!

**23. marca vznikla vláda SMER,
SNS a *Most-Híd***

Milan Uhrík

2 október, 21:46 · 🌐

Nastal čas spraviť poriadok aj so zahraničnými mimovládkami! Žiadna rozumná vláda predsa nemôže pripustiť, aby sa v jej štáte oficiálne zapelešili agenti platení zo zahraničia! Všetky mimovládky napojené na zahraničie budú teda musieť povinne zverejňovať svoje financovanie a označovať svoje propagačné materiály výstrahou "Pozor! Zahraničný agent.". Ak tak neurobia, súd ich označí za nežiaduce a budú zakázané. Pri tomto návrhu zákona som sa inšpiroval jednak zákonom, ktorým spravil poriadok s mimovládkami v Rusku Vladimír Putin a tiež zákonom, ktorý už takmer 80 rokov reguluje zahraničné mimovládky aj v "najdemokratickejšej" krajine sveta - v USA. Ak môže podobný zákon o mimovládkach platiť v Rusku, v USA a dokonca aj v Izraeli, prečo by nemohol aj u nás?!

hoax.sk

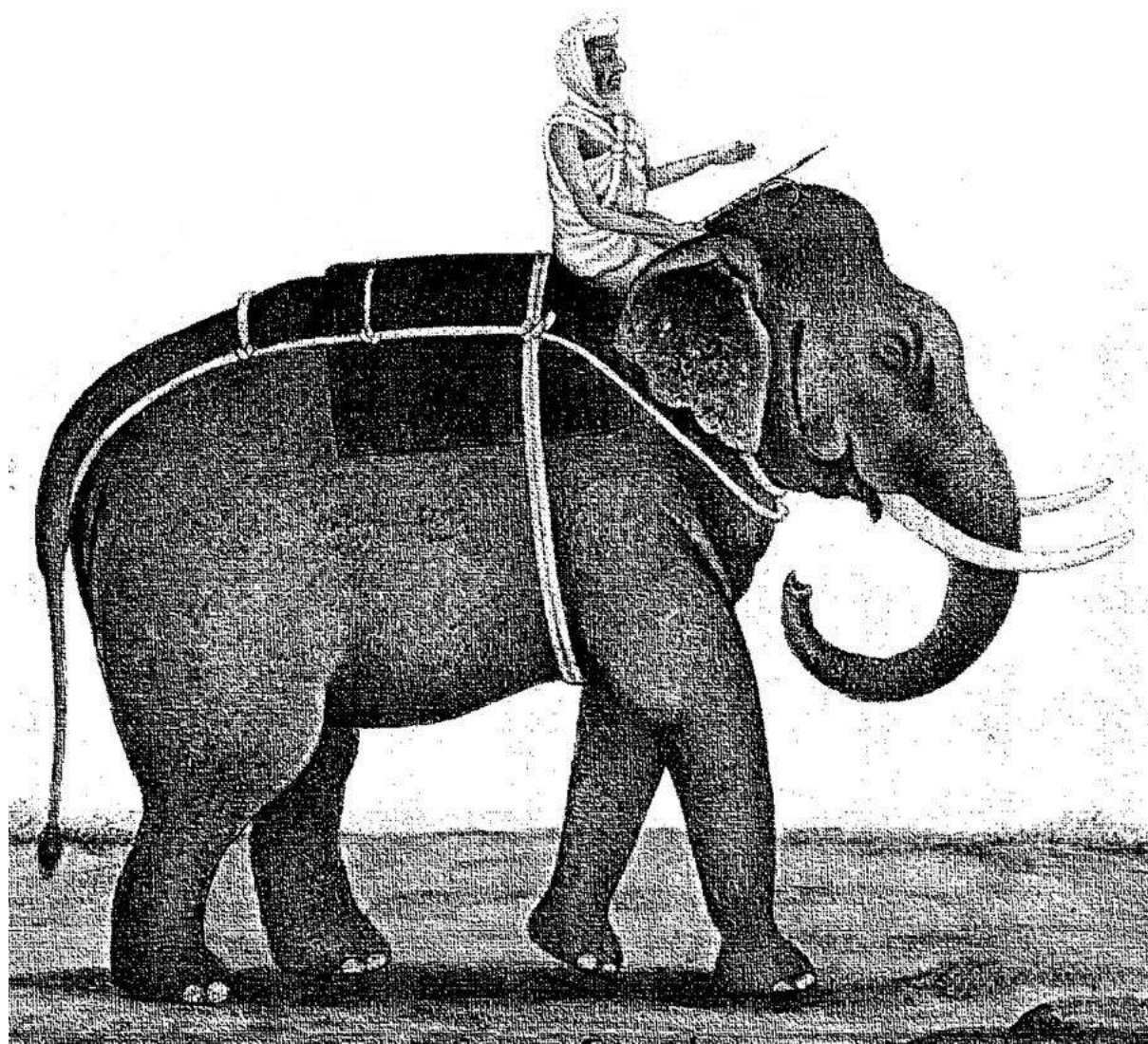
konspiratori.sk

demagog.sk

Hoaxy a podvody -

Polícia SR (FB, IG)

SLON A JEHO JAZDEC

SLON = emócie, intúcia

**JAZDEC = rozum, logika,
úsudok**

problém, keď

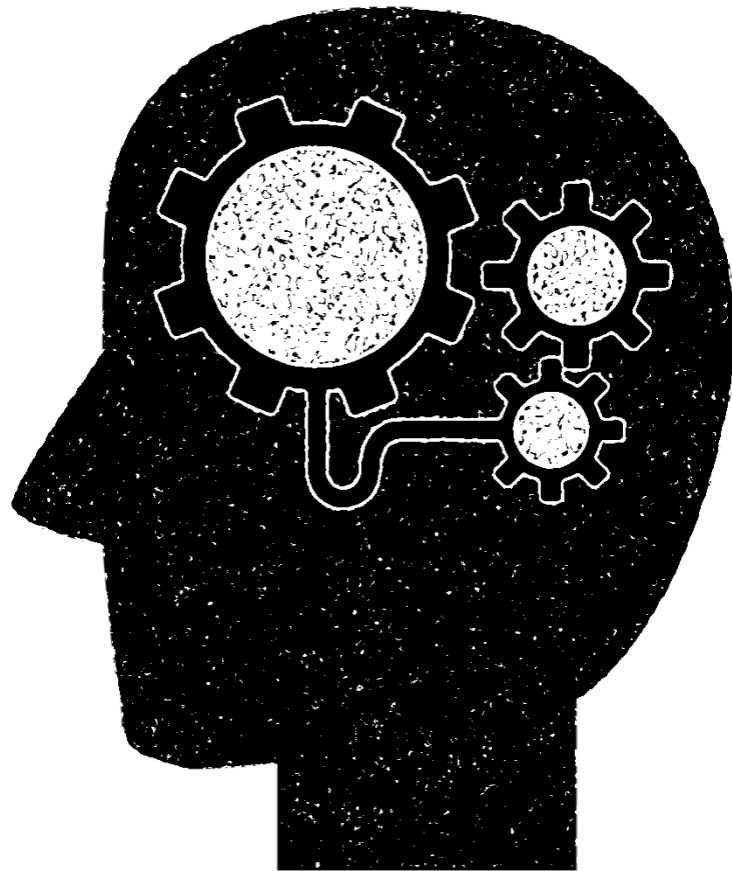
slon **PREDBEHNE** *jazdca*

ZDRAVÉ NÁVYKY

dôveryhodné médiá
aj protistranu (ak na
úrovni)
správy vo svetovom
jazyku
sledovať vlastné emócie

KRITICKÉ MYSLENIE

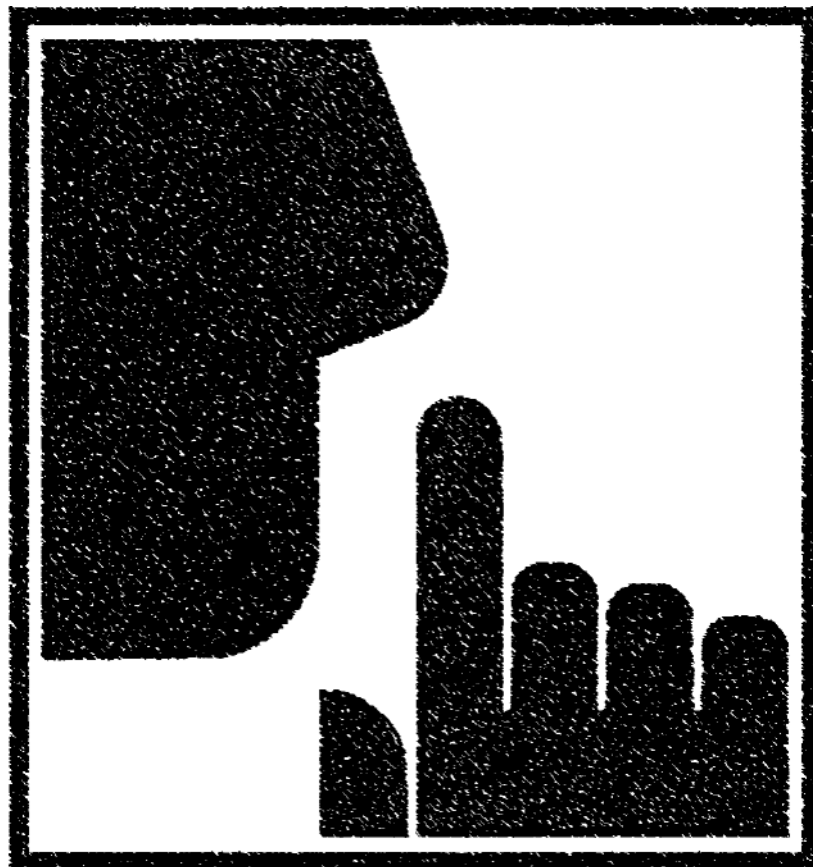
NIE kritika

NIE všetko čierne

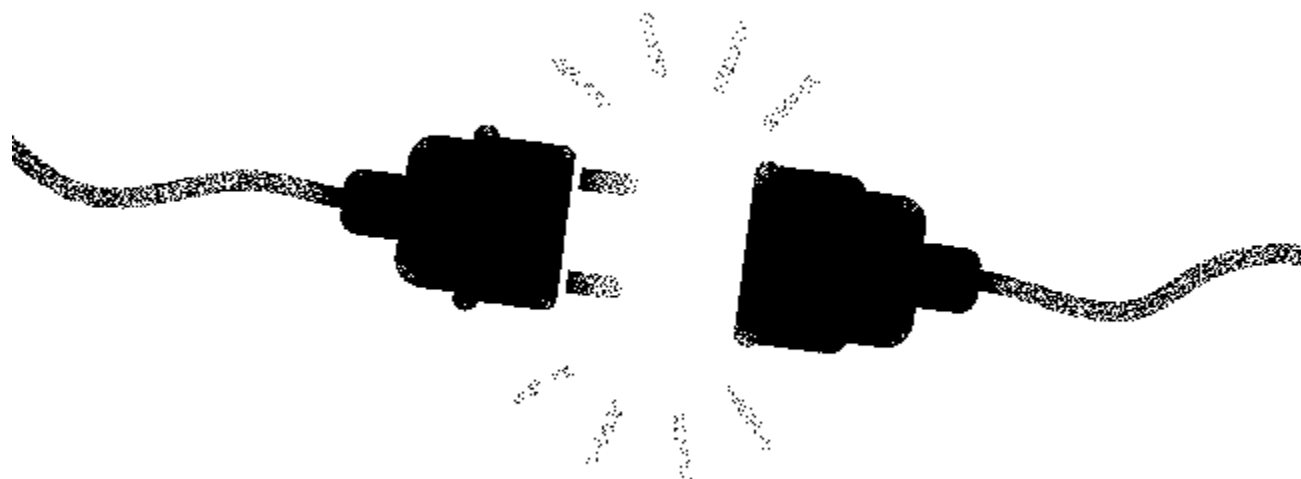
to *ZLÉ*, ale aj to DOBRÉ

okolo stále dost'
statočných, úprimných a
poctivých ľudí, ktorí
si zaslúžia DÔVERU

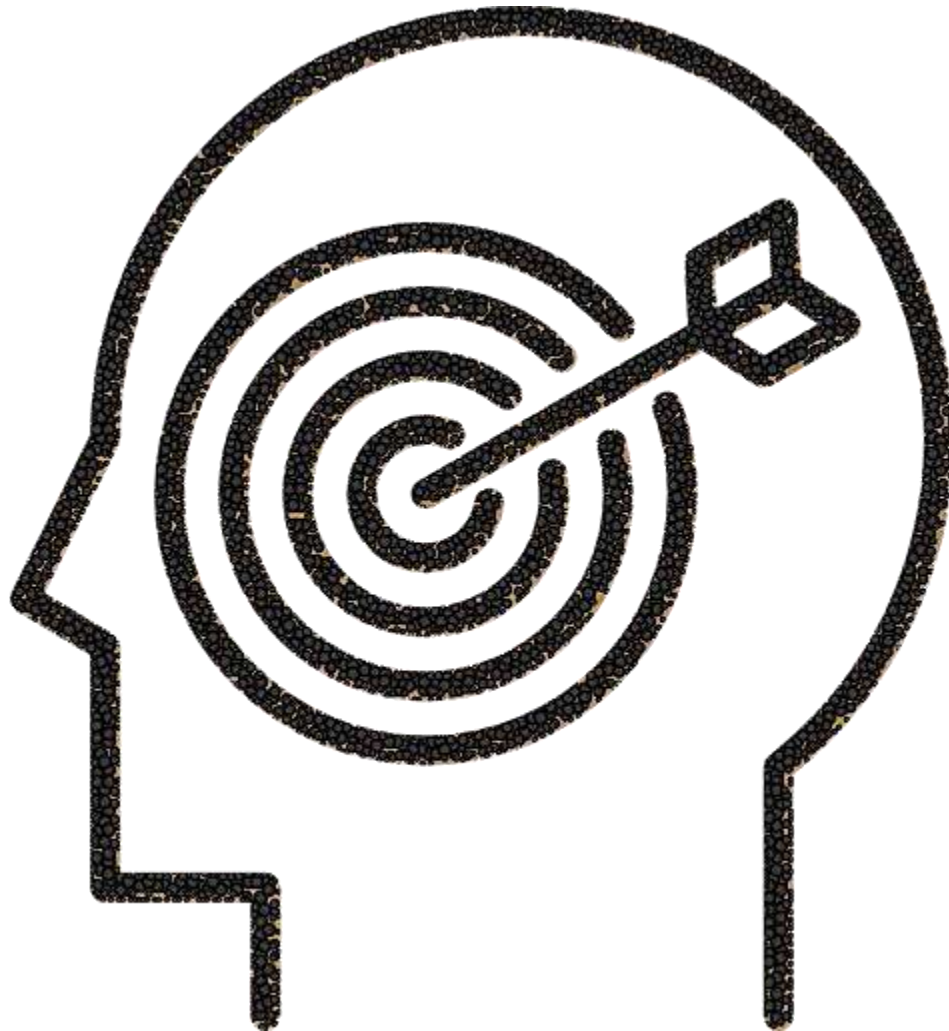
Naučit' sa stížit',

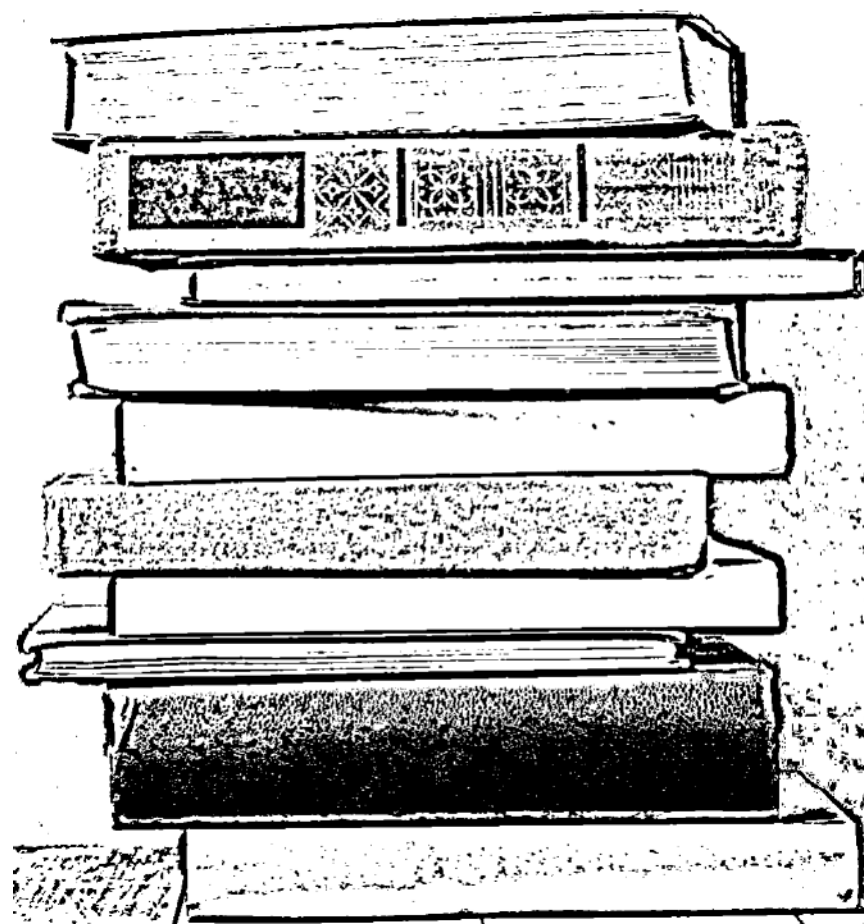
odpojit',

sústredit'

a čítat' KNIHY :)

7. podujatie - Internetový smog

Lenka Mencilová

Knižnica pre mládež mesta Košice

1. Privítanie + predstavenie

2. Úvod do témy: Hoax, Face news - dezinformácie, fámy. Určite ste sa už stretli s týmto pomenovaním na internete, v správach, v časopisoch, dokonca aj na oblečení. Povedzte mi teraz vy, čo vás na internete zaujíma? Čo všetko sledujete? A prečo?

Zamysleli ste sa niekedy nad tým či to, čo čítate len tak z nudy, je vôbec pravda? Veľmi veľa videí je platených a vytváraných za konkrétnym účelom. Aj tie smiešne videá o ktorých si myslíme, že vznikli náhodne, vôbec nevznikli spontánne. Presne tak to funguje aj so samotnými článkami. Nie každý článok je napísaný a podávaný spôsobom, aby nás niečo naučil.

3. Aktivita 1: Skôr ako sa pustíme do praktickej aktivity chcem, aby sme si niečo povedali o jednotlivých názvoch – informáciách. Sú to pojmy, s ktorými sa stretávame na Internete. Teraz si spoločne tieto pojmy prejdeme a trošku sa o nich porozprávame. Nechcela som, aby sme si len definovali čo daný pojem znamená. Hľadala som k nim aj praktické informácie a dokonca aj pikošky.

Aktivita: Spájanie jednotlivých pojmov s vysvetlením (môžeme rozstrihať samotné vysvetlenia aj na viac ústrižkov, potom ich spoločne priraďujeme)

Hoax – Poplašné a reťazové správy nabádajú používateľa internetu k ich ďalšiemu zdieľaniu. Tieto správy môžu mať rôzne obsahy: zábavné informácie, urgentné nebezpečenie, falošné prosby o pomoc, petície, citové vydieranie alebo varovanie pred výrobným ohrozením. Niektoré hoaxy obsahujú aj nebezpečné rady. Už len samotné šírenie týchto správ môže zničiť povesť jednotlivca alebo skupiny, či zneužiť ich osobné údaje.

Fake News – je nový pojem pre dezinformácie. Úmyselne nepravdivé alebo zavádzajúce informácie, ktoré sa objavujú v médiách a na sociálnych sieťach. Autor týchto informácií sleduje jeden jediný cieľ – ovplyvniť a zmanipulovať príjemcu, čitateľa. Tvorci týchto informácií ich vypúšťajú s cieľom, aby ovplyvnili názory tých, ktorí budú tieto informácie prijímať. Ich cieľom je čitateľa oklamať, zmiast' a doviest' až k samotnej zmene názoru, ktorý si autor dezinformácie určil. Takéto informácie sa na internete a v médiách objavujú každý deň. Témy sú: škandály, zločiny, podvody, proste všetko to, čo dokáže vytrhnúť človeka zo všedného dňa. Autori týchto článkov sa nezaťažujú pravidlami etiky, strkajú nos do všetkého, do osobných životov známych osobností, prekrúcajú realitu alebo si jednoducho veci vymyslia. Protagonisti milujú symboly, znaky a krátke heslá. Ide predovšetkým o to, aby prijímateľov týchto informácií úmyselné udržiavali v mylnej predstave.

Propaganda – Dezinformácie sú práve pre propagandu tým najsilnejším nástrojom. Ich zámerom je úmyselne formovať naše myšlienky, postoje a správanie, s cieľom dosiahnuť reakciu v súlade s úmyslom a potrebami propagandy. Propaganda vznikala už pri kamenných stĺpov a stáročiami sa

rozšírila až k dnešnému internetu.

Média – Prostriedok, kde sa autori dostávajú k svojmu publiku. Od hlinených tabuliek až k internetu a ešte ďalej. Odkiaľ získavajú informácie do svojich reportáží, či tlače napr. noviny? Okrem samotného reportéra v diani tu máme aj tlačové agentúry. Ide o spoločnosti s veľkým počtom zamestnancov, ktorí zabezpečujú tok správ zo všetkých kútov sveta. Informácií je v dnešnej dobe veľmi veľa a priestor je obmedzený. Preto sa k nám dostanú len tie informácie, ktoré tzv. Gatekeeper vyberie. A na základe čoho sa vyberajú napríklad správy? David White tento proces overoval a zistil, že zo správ sa vyberie len 10%, následne sa prispôbia a uverejnia pre im určenú cieľovú skupinu. Každý z nás si môže vytvoriť internetovú stránku aj na zahraničnom serveri a propagovať akýkoľvek obsah jej čitateľom a neporuší tým zákon. Všeobecne na internete neexistujú taký gatekeeperi (okrem polície a vlastného svedomia), ktorí by obsah kontrolovali. Preto je potrebné, aby si každý z nás vytvoril vlastný filter a naučil sa rozlišovať, ktoré informácie sú pravdivé a ktoré vymyslené.

Sociálne siete – Komunikácia prostredníctvom sociálnych sietí môže prejsť aj ku kyberšikanu, k zneužívaniu údajov, k uzatvoreniu sa do sociálnej bubliny. Sociálne siete boli vytvorené na to, aby zarobili obrovské peniaze. Je to zisk z reklamy, ktorá je cieleňá na určitého človeka. Je to výnimočný nástroj, v ktorom každý človek uvedie o sebe všetko a dobrovoľne. Sociálna sieť je pre užívateľa priestorom, v ktorom sa dokáže spájať s inými ľuďmi, komunikovať s nimi, ponúkať rôzne služby. Sociálne siete vytvárajú dojem bezpečného prostredia, kde sa nikomu nemôže nič stať. Spoločnosti investujú milióny do vývoja programu, aby čo najviac ovplyvňoval myslenie používateľov. Prostredníctvom konzultácií s psychológmi a odborníkmi v takzvanej UX oblasti zisťujú aj také detaily ako napr.: kde má byť umiestnená ikona, tlačítko, aby dosiahli čo najväčšiu sledovanosť. Cieľom je udržať používateľov čo najdlhšie na ich stránke, v ich aplikácii. Následkom toho bude pravidelné používanie a vytváranie novodobej závislosti. Každým lajkom, zdieľaním, komentárom a jedným klikom sa spúšťa algoritmus zbierania dát o vás. Zároveň sa udeľuje súhlas posielať tieto informácie ďalej v priestore vašich priateľov. Kupujú sa videnia a predávajú sa rýchlejšie výrobky, ktoré majú platenú reklamu, aby mali čo najviac zákazníkov – nové videnia. Facebook a sociálne siete dnes vykresľujú realitu úplne inak ako tradičné médiá. Prestalo byť dôležité, či ide o pravdivú a overenú informáciu. Podstatné je to, či je informácia masovo zdieľaná používateľmi. Stačí všetko nahodiť na Facebook a problém je vyriešený: lajky, komentáre, hejty, nelegálne predávanie, podvody sa spustia rýchlosťou blesku. Nikto nebude kontrolovať pravdivosť informácií. Inštitút pre verejné otázky uskutočnil výskum, z ktorého zistil, že ľudia na internete prezentujú iné názory ako v reálnom živote.

Hejtovanie, hejteri a svet nenávisti – je v podstate nenávidenie, zhadzovanie, ponižovanie, degradovanie, a to všetko dohromady v nejakom pomiešanom pomere. Prejavy na internete prostredníctvom komentárov plných nenávisti a vulgarizmov.

Diskusia

Aké nástroje tieto spoločnosti podľa vás používajú na to, aby sa tento typ informácií dostal až k nám? Poznate ich znaky?

V minulosti, to boli práve špióni, ktorí sprostredkovali takéto informácie, potom to boli noviny, tlač a teraz? Teraz je tým „zázrakom“ internet, ktorému stačí jedna jediná hodina k tomu, aby vás zaplavil obrovským množstvom informácií. Internet, médiá a noviny používajú najväčšiu zbraň, a tou je masovosť.

4. Aktivita 2: Články – 30 článkov (Hoax, Fake New – 15, pravdivé – 15)

Každý si prečíta svoj článok a rozmyšľa nad ním. Postupne sa zastavím u každého z nich a opýtam sa či vie aký má článok. Spoločne si rozdelíme články na hoaxy a pravdivé.

(Jednotlivé možnosti a,b,c rozstriháme a nalepíme na stoličku, neskôr ich po ohodnotení článkov vyzvem aby si jednotlivé znaky pre rozpoznanie hoaxov našli pod sebou. Ten, ktorý bude mať ústrižok ho prečíta nahlas.)

- a) Dezinformáciám často chýba zdroj (pôvod článku, autor, vlastník média).
- b) Rôzne kamufláže: fabulácia (vymýšľanie), konšpiračné teórie, informácia sa zakladá na fakte a pri tom môže byť vytrhnutá z kontextu, klamanie, zámerné falšovanie, nepodložené informácie, prekrúcanie informácií samotného mainstreamového média.
- c) Spozornieť by sme mali vtedy, keď autor textu používa a presadzuje vlastný názor, hodnotí aféry, zdôrazňuje stereotypy v spoločnosti alebo sám hodnotí čo je dobré a čo zlé. Ďalším znakom, ktorý títo ľudia používajú pri vytváraní článku sú citácie, ktorými chcú dosiahnuť, aby bol článok dôveryhodnejší.
- d) Najobľúbenejšie frázy: "všetci dobre vedia" alebo "každý správny občan sa už niekedy do takejto situácie dostal alebo sa s ňou stretol".
- e) Manipulácia, zvalovanie viny, dávanie nálepiek, ponižovanie, zosmiešňovanie a názory na jedného človeka sa prenášajú na celú skupinu. "šprt", "flákač", použité frázy ako: "podlieza šéfovi" a "ide za úspechom cez mŕtvolu." Hanlivé nálepky. (politika)

5. Knihy, ktoré sa venujú tejto téme.

Odborná literatúra:

Šalmon, Tomáš: (Ne)bezpečný internet

Šnidl, Vladimír: Pravda a lož na Facebooku

Gregor, Vojvodová a Zvol si info: Najlepší kniha o Face News dezinformáciách a manipuláciách

Jurkovič, Čavojová, Brezina (ed.) - Prečo ľudia veria nezmyslom

Beletria:

Hajduková, Michaela – Netopierka

Príbeh sedemnásťročnej Lindy, ktorá žije dvojitý život. Chodí do školy a pripravuje sa na maturitu, vysokú školu. Kvôli predchádzajúcim problémom musí navštevovať školského psychológa. Miluje čítanie klasickej literatúry. Zároveň ma svoj tajný život ako speváčka v kapele Kvety zla. Skupina svojimi skladbami preráža na hudobnom trhu a získava stále viac fanúšikov. Začína mať koncerty po Slovensku a Česku. Keďže Linda nie je plnoletá jej identita je stále utajená. Čo sa v knihe odohráva a čím všetkým si Linda musí prejsť je náročné. Veľkú úlohu v tom zohráva bulvár a internet. Nechcem z príbehu veľa prezrádzať, no spomeniem aspoň jednu príhodu: Linda mala náročný deň v škole, neskôr vystupovala na koncerte a napokon ju do auta odnášal pán, dajme mu meno pán X. Novinári Lindu v tej chvíli videli a na ďalší deň napísali o nej, že bola opitá. Pravdou bolo to, že bola len veľmi unavená.

Beauvais, Clémentine - Jaternice tiahnu na Paríž

Geigerová, A.V. - Sleduj ma

Behm Jukka – Plyšová hračka

Manningová Sarra – Tweetni mi!

Asher, Jay – Mŕtve dievča neklame

6. Dopad internetu – znášať následky konaní, ktoré urobím na internete ja alebo čo sa stane, keď niečomu uverím a budem tieto informácie šíriť ďalej.

Rada na záver: Internet je úžasným svetom, ktorý rozširuje naše videnie a poznanie. Na druhej strane sme si povedali, že má aj svoje temné miesta. Pre možnosť, že každý z nás môže poskytnúť a zároveň aj získať informáciu sa stáva prostredie internetu veľkým chaosom. Práve internet umožňuje rôznym protagonistom a dezinformátorom ľahký prístup k nám všetkým, k mase ľudí. Tá je ochotná tieto dezinformácie zdieľať a šíriť ďalej medzi svojich priateľov, a to aj napriek tomu, že sa nikto nezamyslí, či danej informácii môže veriť alebo nie. Neverte všetkému čo si na internete prečítate. Ak pracujete s informáciami a viete, že ich budete posúvať ďalej, najprv si ich overte a až potom prezentujte niekomu ďalšiemu. Žijeme v modernej dobe, kde si vieme na internete vyhľadať naozaj všetko. Rovnako ako si vy môžete prezerať životy iných, aj iní si môžu prezerať tie vaše. To, čo raz na internete uverejníte, tam už zostane. A ani sami neviete, kde všade sa môže napríklad fotka dostať jedným nevinným stiahnutím alebo uložením na server. Jednu vec vám však poviem. Tým, že internet nie je stráženým miestom a viem čo všetko sa môže stať, kto si o mne môže všetko nájsť, aktivitu na internete a sociálnych sieťach som si obmedzila. Preveriť si vás môže aj budúci zamestnávateľ. Mojej dcére by sa nemuselo v budúcnosti páčiť, že ako malé dieťa som jej holý zadok alebo ako je jedlo, ako ciká a milión vecí, uverejnila na internete. Aj keď teraz všetko beriete „však ok“, to všetko sa môže neskôr odzrkadliť alebo otočiť proti vám.

Rekapitulácia

Záver

Je možné overiť si aspoň niektoré hoaxy: <https://www.facebook.com/hoaxPZ>

Zároveň som z tejto stránky sťahovala originály článkov hoaxov, ktoré ešte neboli vymazané.

8. podujatie - Jak się nie dać dezinformacji? (Ako nepodľahnúť dezinformácii?)

Agnieszka Urbanek

Krośnieńska Biblioteka Publiczna

Preklad prezentácie

Epidémia dezinformácií

Informácie a názor

- Informácia

Informácia je predloženie objektívneho faktu, ktorý je možné overiť

- Názor

Názor je čiesi vyjadrenie o niekom alebo o niečom, súd, úsudok, konštatovanie, pohľad

- Účelové klamstvá sú také staré ako komunikačná schopnosť ľudí

- FAKE NEWS

všetky nepravdivé informácie vyskytujúce sa v médiách a internete

senzačný, často zveličený charakter

krikľavé titulky, priťahujúce pozornosť

emocionálny jazyk

vyvolávanie zvedavosti

- Úloha 1. Aké možno mať dôvody k uverejňovaniu falošnej správy?

- Dôvody

- kvôli peniazom

kvôli sláve

kvôli získaniu voličov

kvôli zábave zo žartu

z nedbanlivosti

- Úloha 2. Ktorý zdroj informácií je najdôveryhodnejší?

- post na facebooku

Wikipédia

informácia od učiteľa

encyklopédia

vedecký časopis

informácia v pletkárskom servise

- Úloha 3. Kde sa na internete môžeme stretnúť s falošnými informáciami?

- posty v spoločenských médiách

newsy v internetových servisoch

komentáre k článkom

internetové fóra

tweety

propagandistické texty

MEMY!

- Internetová revolúcia

ŠÍRENIE LŽI V DOTERAZ NEVÍDANEJ MIERE

- Rola spoločenských médií

(diskusia)

Prirodzený ekosystém života mládeže

- Banka informácií

- jav, ktorý tkvie v prijímaní vytriedených informácií užívateľmi internetu
- obmedzenie možnosti rozširovať vedomostí
- väčšia poddajnosť voči manipulácii

- Pravda, a možno lož?

- Hrst' štatistických údajov

Viac ako 20 % žiakov nevenuje pozornosť tomu, odkiaľ čerpá informácie a nekontroluje spoľahlivosť zdroja

Každý piaty dospelávajúci NIKDY nekontroluje dôveryhodnosť informácií, ktoré nájde na internete, a predsa ich zdieľa so známymi

- Znalosť pohybu v digitálnom svete

Uvedomenie si potreby odlišovať dôveryhodné informácie od škodlivých

- Hrst' štatistických údajov

Sociálne portály využíva 56 % populácie na svete (v Poľsku 70 %)

41 % Európanov uvádza Facebook ako zdroj informácií

- AKO SPOZNAŤ FAKE NEWS?

- 1. over zdroj

OBOZNÁM SA SO STRÁNKOU, JEJ POSLANÍM A KONTAKTNÝMI INFORMÁCIAMI.
NENAPODOBUJE NÁZOV STRÁNKY INÝ ZDROJ INFORMÁCIÍ, ALEBO LOGO NENAPODOBUJE
NEJAKÉ INÉ?

- 2. prečítaj všetko

S CIEĽOM ZÍSKAŤ KLIKNUŤIA BÝVAJÚ TITULKY ŠKANDALÓZNE. ZISTI O ČOM HOVORÍ ČLÁNOK

- 3. over autora

S KÝM MÁŠ DO ČINENIA? JE AUTOR DÔVERYHODNÝ? JE VÔBEC SKUTOČNÝ? A MOŽNO
INFORMÁCIA NIE JE VÔBEC PODPÍSANÁ?

- 4. poznaj zdroje textu

KLIKNI NA ODKAZY. ZISTI, ČI INFORMÁCIE ZO ZDROJOV SA ZHODUJÚ S TEXTOM

- 5. over dátum

STARÉ SPRÁVY NEMUSIA ZODPOVEDAŤ DNEŠNEJ REALITE

- 6. spýtaj sa odborníkov

POŽIADAJ ODBORNÍKA O NÁZOR ALEBO VYBER SA S PROBLEMATIKOU DO MIESTA, KDE KONTROLUJÚ PRAVDIVOSŤ INFORMÁCIÍ

7. Prečítaj komentáre

MOŽNO KTOSI VYTKNE CHYBY ALEBO NEPRAVDY OBSIAHNUTÉ V TEXTE

- lživé správy z internetových servisov:

- manipulácia prostredníctvom krikľavých titulkov

kupované lajky alebo pozvánky na hromadné lajkovanie v určitých kruhoch

fotografie a podpisy sú zbavované kontextu

nedôležité zdroje

- Ďakujem za pozornosť

Epidemia dezinformacj

Informacja
a opinia

Informacja

Informacja to przedstawienie
obiektywnego faktu, możliwe do
zweryfikowania

Opinia

Opinia to czyjeś zdanie o kimś lub o czymś, sąd, osąd, zdanie, pogląd

Celowe kłamstwa
są tak stare
jak zdolność ludzi
do komunikowania się

FAKE NEWS

- wszystkie nieprawdziwe informacje występujące w mediach i internecie
- charakter sensacyjny, często przesadzony
- krzykliwe nagłówki przyciągające uwagę
- emocjonalny język
- wzbudzanie ciekawości

Zadanie 1.
Jakie można mieć
powody, by
publikować fałszywą
wiadomość?

POWODY

dla pieniędzy

dla sławy

dla zdobycia wyborców

dla żartu

przez niedbalstwo

Zadanie 2.

Jakie źródło informacji
jest najbardziej
wiarygodne?

post na facebooku

wikipedia

informacja od nauczyciela

encyklopedia

czasopismo naukowe

informacja w serwisie plotkarskim

Zadanie 3.

Gdzie w Internecie możemy spotkać się z fałszywymi informacjami?

posty w social mediach
newsy w serwisach internetowych
komentarze pod artykułami
fora internetowe
tweety
teksty propagandowe
MEMY!

Internetowa rewolucja

ROZPRZESTRZENIANIE SIĘ KŁAMSTWA NA NIESPOTYKANĄ DOTĄD
SKALĘ

Rola
mediów
społecznościowych

(dyskusja)

Naturalny ekosystem życia młodych

Bańka
informacyjna

- zjawisko polegające na otrzymywaniu przez użytkowników Internetu wyselekcjonowanych informacji
- ograniczenie możliwości poszerzania wiedzy
- większa podatność na manipulację

Prawda, a może
kłamstwo?

Garść danych statystycznych

Ponad 20% uczniów nie zwraca uwagi na to, skąd czerpie informacje i nie sprawdza rzetelności źródła

Co piąty nastolatek **NIGDY** nie sprawdza wiarygodności informacji, które znajduje w Internecie, a mimo to udostępnia je znajomym

Biegłość poruszania się w
cyfrowym świecie

Świadomość potrzeby
odróżniania informacji
wiarygodnych od
szkodliwych

Garść danych statystycznych

Z portali społecznościowych korzysta 56% populacji na świecie (w Polsce to 70%)

41% Europejczyków wskazuje Facebooka jako źródło informacji

JAK ROZPOZNAĆ
FAKE NEWSA?

01.

sprawdź źródło

ZAPOZNAJ SIĘ ZE STRONĄ, JEJ MISJĄ I INFORMACJAMI KONTAKTOWYMI. CZY NAZWA STRONY NIE NASLADUJE INNEGO ŹRÓDŁA INFORMACJI, CZY LOGO NIE NASLADUJE JAKIEGOŚ INNEGO?

02.

przeczytaj
wszystko

NAGŁÓWKI BYWAJĄ SKANDALICZNE W CELU ZDOBYCIA KLIKNIĘĆ.
SPRAWDŹ O CZYM MÓWI ARTYKUŁ

03.

sprawdź autora

Z KIM MASZ DO CZYNIENIA? CZY AUTOR JEST WIARYGODNY? CZY W OGÓLE JEST PRAWDZIWIY? A MOŻE INFORMACJA W OGÓLE NIE JEST PODPISANA?

04.

poznaj źródła tekstu

KLIKNIJ NA ODNOŚNIKI. USTAL, CZY INFORMACJE ZE ŹRÓDEŁ
POKRYWAJĄ SIĘ Z TEKSTEM

05.

sprawdź datę

STARE WIADOMOŚCI NIEKONIECZNIE ODPOWIADAJĄ DZISIEJSZEJ
RZECZYWISTOŚCI

06.

zapytaj ekspertów

POPROŚ SPECJALISTĘ O OPINIĘ LUB UDAJ SIĘ Z TEMATEM DO
MIEJSCA, GDZIE SPRAWDZAJĄ PRAWDZIWOŚĆ INFORMACJI

07.

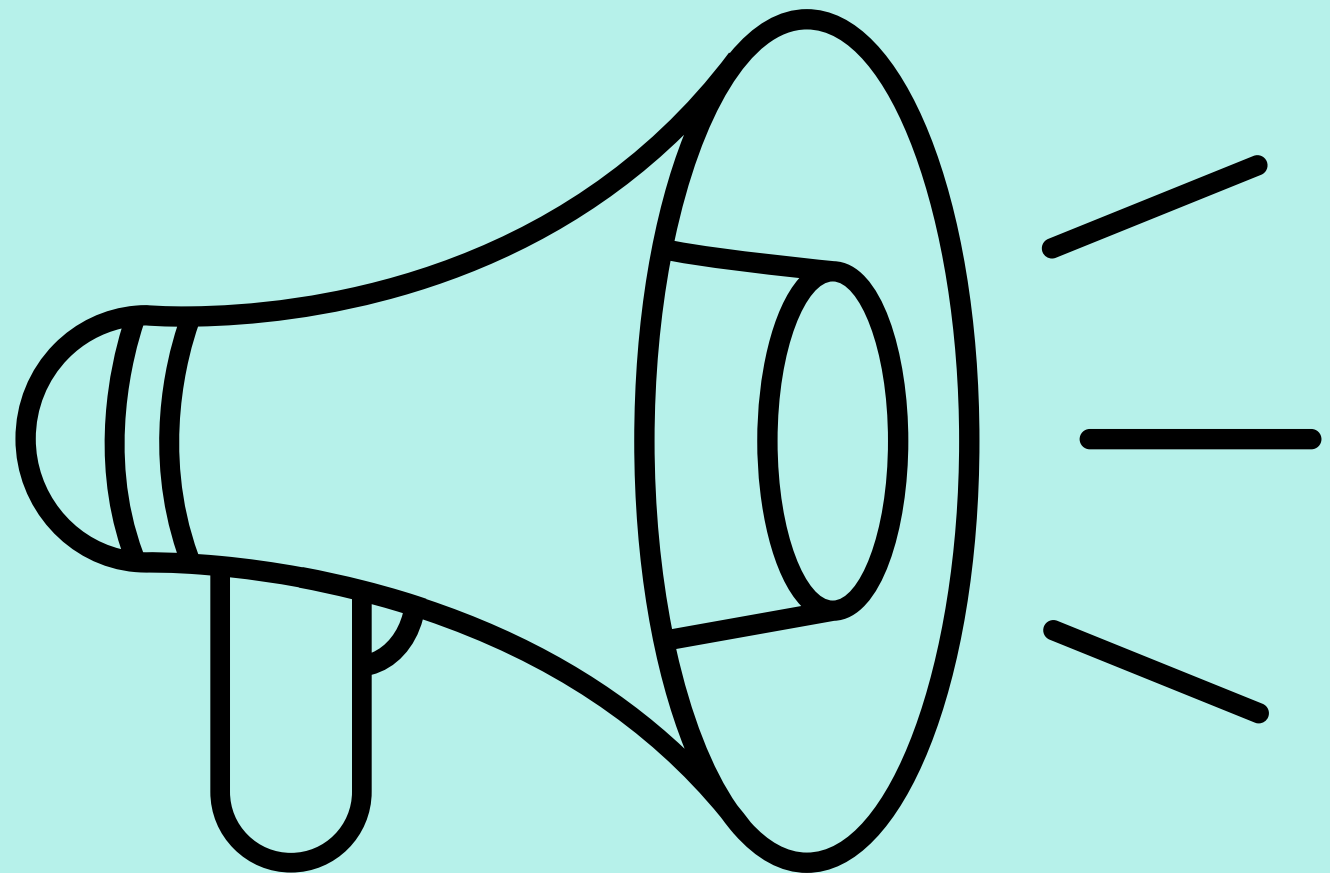
Przeczytaj komentarze

BYĆ MOŻE KTOŚ WYTKNIE BŁĘDY LUB NIEPRAWDY ZAWARTE W
TEKŚCIE

fałszywe doniesienia z
serwisów internetowych:

- manipulacja przez krzykliwe nagłówki
- kupowane lajki albo zaproszenia do masowego lajkownania w określonych kręgach
- zdjęcia i podpisy sa wyjmowane z kontekstu
- niepoważne źródła

Dziękuję za uwagę :)

**Zborník z 11. ročníka Medzinárodnej prehliadky knižničných podujatí pre deti
Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove 2023**

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia ako Hlavný partner.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Za obsahovú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.